

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Кораблебудівний навчально-науковий інститут

Кафедра екології та природоохоронних технологій

«Допущений до захисту»
Завідувач кафедри
д.т.н., проф. Трохименко Г.Г.

« ____ » _____ 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

на тему: «Аналіз та розробка заходів щодо запобігання та мінімізації негативних наслідків для довкілля реалізації Програми економічного і соціального розвитку Миколаївської області на 2025 рік»

Виконав: студент групи 4271з

_____ С.Ю. Цюрюпа
(підпис)

Керівник роботи:
доц. каф. екології та ПТ

_____ А.М. Мозговий
(підпис)

Миколаїв – 2025 р.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова
Факультет економіки та екології моря
Кафедра екології та природоохоронних технологій
Ступінь вищої освіти бакалавр
Галузь знань 18 Виробництво та технології Спеціальність 101 «Екологія»
Освітня програма «екологія та охорона навколишнього середовища»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Гарант освітньої програми

(підпис)

« ____ » _____ 2025 р.

З А В Д А Н Н Я
НА ВИПУСКНУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРУ

Цюрюпа Сергій Юрійович

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи: «Аналіз та розробка заходів щодо запобігання та мінімізації негативних наслідків для довкілля реалізації Програми економічного і соціального розвитку Миколаївської області на 2025 рік»

керівник роботи Мозговий Андрій Михайлович, доц.

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом №315-УЧ від “ 04 ” квітня 2025 року

2. Строк подання студентом роботи: « 30 » травня 2025 року

3. Вихідні дані до роботи Матеріали переддипломної практики

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): нормативні та законодавчі основи проведення екологічної оцінки та розробки системи екологічного моніторингу виконання програм, мета, завдання та заходи економічного і соціального розвитку області на 2025 рік характеристика стану довкілля, умов життєдіяльності населення та стану здоров'я, аналіз наслідків реалізації Програми, заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): етапи проведення seo, Основні цілі Програми соціально-економічного розвитку Миколаївської області на 2025 р, Основні завдання Програми, основні напрями реалізації Програми, основні заходи, що передбачається вжити для запобігання,

зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання програми.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада Консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Мозговий А.М.	03.02. 2025 р.	23.03.2025р.
2	Мозговий А.М.	09.03.2025р.	02.04.2025р.
3	Мозговий А.М.	11.04.2025р.	12.05.2025р.
4	Мозговий А.М.	15.05.2025 р.	16.06.2025 р.

7. Дата видачі завдання «03 » лютого 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	При- мітка
1	Збір загальних відомостей про об'єкт дослідження.	04.03.2025	
2	Огляд нормативних та законодавчих основ проведення екологічної оцінки та розробки системи екологічного моніторингу виконання програм	14.03. 2025	
3	Аналіз завдань «Програми соціально-економічного розвитку м. Миколаєва на 2024–2026 роки»	13.04. 2025	
4	Розробка системи екологічного моніторингу в межах стратегічної екологічної оцінки	19.04. 2025	
5	Розробка заходів, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування	22.04. 2025	
6	Підготовка висновків.	19.05. 2025	

7	Оформлення роботи і підготовка до захисту.	26.05. 2025	
---	--	-------------	--

Студентка

(підпис)

Сергій ЦЮРЮПА

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи к.т.н., доц

(підпис)

Андрій МОЗГОВИЙ

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

Анотація	3
Abstract	3
Перелік умовних скорочень	4
Вступ	5
Розділ 1. Нормативні та законодавчі основи проведення екологічної оцінки	7
1.1. Основні етапи проведення СЕО	7
1.2. Зміст та основні цілі документа державного планування, його зв'язок з іншими документами державного планування	8
Розділ 2. Мета, завдання та заходи програми економічного і соціального розвитку Миколаївської області на 2024 рік	12
2.1. Стійке економічне зростання багатогалузевої економіки, у тому числі на основі інноваційного та високотехнологічного розвитку	12
2.1.1. Створення нових та модернізація існуючих підприємств Реального сектору економіки	12
2	
2.1.3. Створення умов для пріоритетного розвитку малого та Середнього підприємництва	18
2.1.4. Розвиток туристичної та курортної індустрії	18
2.2. Висока якість життя людини	19
2.2.1. Підготовка населення до життя та діяльності в умовах економіки, що змінюється	19
2.2.2. Збільшення життя людини, запобігання небезпечним захворюванням, в тому числі інфекційним	21
2.2.3. Забезпечення населення якісними послугами	24
2.2.4. Розвиток культурного і духовного середовища	26
2.3. Збереження та розвиток територій	27
2.3.1. Підсилення регіональної згуртованості та просторовий розвиток	27
2.3.2. Збереження навколишнього природного середовища	28
2.3.3. Підвищення рівня громадської безпеки	29
Розділ 3. Аналіз позитивних і негативних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення реалізації програми	32
3.2. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та зупинення негативних наслідків виконання програми	38
3.3. Моніторинг наслідків виконання програми	52
Розділ 4. Охорона праці	64
Висновки	68
Список використаних джерел	69

АНОТАЦІЯ

У кваліфікаційній роботі представлено аналіз екологічних ризиків, пов'язаних із реалізацією Програми економічного і соціального розвитку Миколаївської області на 2025 рік, та обґрунтовано заходи щодо мінімізації негативного впливу на довкілля. Особливу увагу приділено стратегічній екологічній оцінці (СЕО) як інструменту державного планування відповідно до європейських стандартів. У роботі розглянуто нормативно-правову базу проведення СЕО, включаючи вимоги Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» та супровідні методичні документи.

Проаналізовано зміст Програми розвитку області, її цілі, заходи та передбачені інвестиційні проєкти, зокрема у сферах інфраструктури, енергетики, охорони здоров'я, сільського господарства, екології. Оцінено можливі екологічні наслідки реалізації цих проєктів, а також надано рекомендації щодо їх запобігання або пом'якшення.

Метою дослідження є інтеграція екологічних аспектів у процеси прийняття рішень у межах державного планування, що сприятиме досягненню цілей сталого розвитку, зміцненню співпраці між владою та громадськістю, а також забезпеченню екологічної безпеки регіону.

Ключові слова: стратегічна екологічна оцінка, сталий розвиток, екологічна безпека, Миколаївська область, державне планування, Програма соціально-економічного розвитку, мінімізація впливу на довкілля.

ABSTRACT

This qualification thesis presents an analysis of environmental risks associated with the implementation of the Economic and Social Development Program of the Mykolaiv Region for 2025, along with substantiated measures for minimizing negative environmental impacts. Particular attention is given to Strategic Environmental Assessment (SEA) as an instrument of state planning in accordance with European standards. The study reviews the regulatory and legislative framework for conducting SEA, including the requirements of the Law of Ukraine "On Strategic Environmental Assessment" and related methodological documents.

The content, goals, and measures of the Regional Development Program are analyzed, as well as the planned investment projects in infrastructure, energy, healthcare, agriculture, and environmental sectors. Potential environmental impacts of these projects are assessed, and recommendations are provided to prevent or mitigate them.

The purpose of the research is to integrate environmental considerations into decision-making processes within the framework of state planning, contributing to the achievement of sustainable development goals, strengthening cooperation between authorities and the public, and ensuring environmental security in the region.

Keywords: strategic environmental assessment, sustainable development, environmental security, Mykolaiv region, state planning, economic and social development program, environmental impact mitigation.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

СЕО – стратегічна екологічна оцінка
СПП – стратегія, план або програма
ЄС – Європейський Союз
ЗВП – звіт про стратегічну екологічну оцінку
ДДП – документ державного планування
КМУ – Кабінет Міністрів України
МОВА – Миколаївська обласна військова адміністрація
НСЗУ – Національна служба здоров'я України
ОТГ – об'єднана територіальна громада
ЦПМСД – центр первинної медико-санітарної допомоги
ЗС ЦЗ – захисні споруди цивільного захисту
ТПВ – тверді побутові відходи
ЄІБ – Європейський інвестиційний банк
NEFCO – Північна екологічна фінансова корпорація
ОСББ – об'єднання співвласників багатоквартирного будинку
ЖБК – житлово-будівельний кооператив

ВСТУП

Екологічна оцінка є найбільш дієвим із сучасних інструментів політики і збалансованого (сталого) розвитку, який використовується. Екологічна оцінка заснована на зрозумілому принципі: легше виявити та запобігти негативним по відношенню до довкілля наслідкам антропогенної діяльності на стадії планування, а ніж виявляти і виправляти ці наслідки на стадії її впровадження.

У зв'язку з ратифікацією Угоди про Асоціацію з ЄС і у відповідності до Директиви 2001/42/ЄС, Протоколом про стратегічну екологічну оцінку та Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (№562-VIII від 01.07.2015), був прийнятий Закон України № 2354-VIII від 20.03.2018 «Про стратегічну екологічну оцінку».

Стратегічна екологічна оцінка (СЕО) представляє собою систематичний процес пошуку екологічних факторів і вірогідних екологічних наслідків запропонованих стратегій, планів та програм і їх врахування при прийнятті рішень, стосовно цих стратегій, планів та програм.

Поява СЕО обумовлена тим, що у 80-х роках ХХ ст. зростав інтерес до прогностичного аналізу можливих екологічних наслідків, які стосуються не тільки реалізації проектів будівництва тих чи інших господарських об'єктів, а ще й стратегічних рішень: планів територіального і галузевого розвитку, стратегій, комплексних програм, нормативно-правових актів.

Країна, яка в перше, запровадила формальну систему проведення стратегічної екологічної оцінки стратегічних ініціатив, була Канада (1990 рік). З 2001 р. СЕО проводиться обов'язково усіма країнами Європейського Союзу.

СЕО дає можливість досягти високого рівня захисту довкілля, підвищити екологічну безпеку розроблення СПП, збільшити ефективність прийняття рішень, знайти нові можливості розвитку, зменшити кількість помилок, на виправлення яких використовуються значні ресурси, вдосконалити систему управління, зміцнити співпрацю між владою та громадами, поліпшити транскордонну співпрацю. Важлива перевага СЕО це сприяння участі громадськості і інших зацікавлених сторін у процесах планування і оцінки. При затвердженні СПП висновки та пропозиції, які отримані в процесі СЕО, повинні бути враховані. СЕО не завершується при прийнятті рішення. Значимі наслідки для навколишнього середовища мають відслідковуватися у процесі екологічного моніторингу розвитку реалізації СПП. До результатів якого повинні мати доступ громадськість та органи місцевого самоврядування.

Проведення СЕО є саме управлінською технологією, яка допомагає значно збільшити ефективність державного управління.

Метою кваліфікаційної роботи на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» є аналіз потенційного впливу Програми економічного і соціального розвитку Миколаївської області на 2025 рік на навколишнє середовище та розробка комплексу заходів щодо запобігання, зменшення або пом'якшення негативних екологічних наслідків шляхом проведення стратегічної екологічної оцінки відповідно до національного законодавства та європейських вимог.

Завдання роботи

Дослідити нормативно-правову базу стратегічної екологічної оцінки в Україні, з урахуванням міжнародних зобов'язань у сфері охорони довкілля.

Проаналізувати структуру та зміст Програми економічного і соціального розвитку Миколаївської області на 2025 рік, визначити її пріоритети, цілі та заходи.

Визначити потенційні екологічні ризики, пов'язані з реалізацією запланованих заходів і проєктів Програми.

Оцінити вплив реалізації Програми на ключові компоненти довкілля та здоров'я населення.

Обґрунтувати альтернативні рішення та розробити рекомендації для мінімізації негативного впливу на довкілля.

Запропонувати систему моніторингу екологічних наслідків реалізації Програми.

Сприяти підвищенню рівня екологічної безпеки шляхом залучення громадськості та забезпечення прозорості екологічної інформації.

РОЗДІЛ 1. НОРМАТИВНІ ТА ЗАКОНОДАВЧІ ОСНОВИ ПРОВЕДЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОЦІНКИ

У зв'язку з підписанням Угоди про Асоціацію з ЄС та у відповідності з Директивою 2001/42/ЄС, Протоколом про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті № 562-VIII від 01.07.2015, був прийнятий Закон України № 2354-VIII від 20.03.2018 «Про стратегічну екологічну оцінку» [2].

Прийняття Закону викликало необхідність внесення змін до ряду законодавчих актів, зокрема Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», Земельного кодексу України, Закону України «Про державні цільові програми», Закону України «Про регулювання містобудівної діяльності», Закону України «Про курорти». Згодом було прийнято та затверджено Порядок здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення Постановою КМУ від 16 грудня 2020 р. № 1272.

1.1. Основні етапи проведення СЕО

Відповідно до Закону, стратегічна екологічна оцінка – це процедура визначення, опису та оцінювання наслідків виконання документів державного планування (включаючи і містобудівну документацію) для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, виправданих альтернатив, розроблення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків.

Ця процедура включає наступні етапи:

- визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки;
- складання звіту про стратегічну екологічну оцінку;
- проведення громадського обговорення та консультацій у порядку, передбаченому статтями 12 та 13 Закону, транскордонних консультацій у порядку, передбаченому статтею 14 Закону;
- врахування звіту про стратегічну екологічну оцінку, результатів громадського обговорення та консультацій;
- інформування про затвердження документа державного планування;
- моніторинг наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

Структура заяви про визначення обсягу СЕО та звіту про СЕО, інформація про вимоги до організації громадських обговорень, консультації з органами державної влади, моніторингу, представлені в тексті Закону Про СЕО [2].

Зважаючи на потребу конкретизації положень Закону, для забезпечення його практичної імплементації були розроблені методичні рекомендації, затверджені наказом Міністерства екології та природних ресурсів України «Про затвердження Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної

оцінки документів державного планування» від 10 серпня 2018 року № 296, із змінами і доповненнями, внесеними наказами Міністерства екології та природних ресурсів України від 29 грудня 2018 року № 465, від 18 липня 2019 року № 260 [3]), а також критерії, затверджені наказом Міністерства екології та природних ресурсів України «Про затвердження Критеріїв визначення наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення» від 28 жовтня 2020 року № 213) [4].

Крім цього, зважаючи на зростаючу актуальність проблематики, пов'язаної з наслідками зміни клімату, Міністерство екології та природних ресурсів України розробило і поширило листом від 03.03.2020 за № 26/1.4-3-5650 «Рекомендації щодо включення кліматичних питань до документів державного планування», де представлено Схему висвітлення кліматичних питань в документах державного планування та при виконанні стратегічної екологічної оцінки.

1.2. Зміст та основні цілі документа державного планування, його зв'язок з іншими документами державного планування

Вид документа державного планування – Програма економічного і соціального розвитку Миколаївської області на 2025 рік (далі – Програма).

Відповідно до вимог статті 2 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» документ державного планування (Програма) стосується сільського господарства, лісового господарства, рибного господарства, енергетики, промисловості, транспорту, управління відходами, використання водних ресурсів, охорони довкілля, телекомунікацій, туризму та виконання цілей/заходів/інвестиційних проєктів якої передбачатиме реалізацію видів діяльності (або які містять види діяльності та об'єкти), щодо яких законодавством передбачено здійснення процедури оцінки впливу на довкілля.

Зокрема Перелік інвестиційних проєктів, які планується реалізувати у 2025 році (Додаток до Програми) містить перелік планованої яка підлягає оцінці впливу на довкілля відповідно до вимог Закону України «Про оцінку впливу на довкілля»:

Розвиток системи водопостачання та водовідведення у м. Миколаїв;

Нове будівництво водозабору з р. Південний Буг (м. Нова Одеса, Миколаївська область) та магістрального водогону для забезпечення водою м. Миколаїв у зв'язку з необхідністю ліквідації негативних наслідків, пов'язаних із знищенням Каховської гідроелектростанції, Миколаївська область, I ділянка;

Нове будівництво водозабору з р. Південний Буг (м. Нова Одеса, Миколаївська область) та магістрального водогону для забезпечення водою м. Миколаїв у зв'язку з необхідністю ліквідації негативних наслідків, пов'язаних із знищенням Каховської гідроелектростанції, Миколаївська область, II ділянка;

Нове будівництво водозабору з р. Південний Буг (м. Нова Одеса, Миколаївська область) та магістрального водогону для забезпечення водою м. Миколаїв у зв'язку з необхідністю ліквідації негативних наслідків, пов'язаних із знищенням Каховської гідроелектростанції, Миколаївська область, III ділянка;

Реконструкція Жовтневого водосховища у зв'язку з необхідністю ліквідації негативних наслідків, пов'язаних із знищенням Каховської гідроелектростанції, Миколаївська область;

Будівництво нових очисних споруд водопостачання (ОСВ) в межах існуючих ОСВ міста Миколаєва;

Будівництво нової лінії очисних споруд водопостачання № 1 в м. Первомайськ Миколаївської області;

Нове будівництво вітрової електричної станції потужністю 12 МВт ОКП «Миколаївоблтеплоенерго» тощо.

Програму розроблено Миколаївською обласною військовою адміністрацією за участю районних військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, територіальних органів центральних органів виконавчої влади в області відповідно до Законів України «Про місцеві державні адміністрації», «Про засади державної регіональної політики», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», «Про стратегічну екологічну оцінку», «Про правовий режим воєнного стану», Указу Президента України від 23.07.2024 № 469/2024 «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні», затвердженого Законом України «Про затвердження Указу Президента України «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні» від 23.07.2024 № 3891-IX, постанови Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 № 621 «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку та складання проєктів Бюджетної декларації та державного бюджету».

Програма є важливим стратегічним документом державного планування, що визначає основні напрями соціально-економічного розвитку області, враховуючи поточні виклики, можливості, ресурси та пріоритети.

Програма спрямована на досягнення сталого розвитку регіону, підвищення рівня життя населення, забезпечення економічного зростання, покращення інфраструктури, охорони довкілля та соціальної стабільності.

Головною метою Програми є забезпечення гідних умов життя та добробуту населення Миколаївської області за рахунок структурних зрушень в економіці (підвищення її конкурентоспроможності та інноваційної складової), модернізації соціальної сфери та забезпечення гармонійного розвитку усіх громад області.

Основні цілі Програми передбачають:

економічну стабільність і зростання: підтримка стабільного розвитку економіки області з акцентом на підвищення ефективності виробничого сектора, аграрної та інфраструктурної галузей;

соціальну згуртованість і підвищення рівня життя: Програма включає заходи, спрямовані на покращення життєвого рівня населення, зокрема за рахунок доступу до якісних послуг у сфері охорони здоров'я, освіти, соціального захисту;

екологічну стійкість: важливий акцент робиться на екологічну складову, передбачено зменшення впливу на навколишнє середовище, підвищення енергоефективності, збереження природних ресурсів та впровадження «зелених» технологій;

розвиток інфраструктури: основний акцент робиться на покращення транспортної інфраструктури, модернізацію енергетичних мереж, забезпечення населення якісними комунальними послугами;

залучення інвестицій: розробка сприятливих умов для інвесторів та стимулювання розвитку малого і середнього бізнесу в області.

Програма визначає сукупність взаємоузгоджених завдань і заходів, що будуть реалізовуватися місцевими органами виконавчої влади, територіальними органами міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями щодо вирішення нагальних проблем та досягнення стратегічних цілей розвитку області у 2025 році.

Досягнення головної мети здійснюватиметься шляхом реалізації пріоритетних завдань соціально-економічного розвитку Миколаївської області:

1. Стійке економічне зростання багатогалузевої економіки, у тому числі на основі інноваційного високотехнологічного розвитку, а саме:

створення нових та модернізація існуючих підприємств реального сектору економіки;

розвиток міжнародного співробітництва;

створення умов для пріоритетного розвитку малого та середнього підприємництва;

розвиток туристичної та курортної інфраструктури.

2. Висока якість життя людини, у тому числі:

підготовка населення до життя та діяльності в умовах економіки, що змінюється;

збільшення тривалості життя населення;

забезпечення населення якісними послугами;

розвиток культурного і духовного середовища.

3. Збереження та розвиток територій, у тому числі:

підсилення регіональної згуртованості та просторовий розвиток;

збереження навколишнього середовища;

підвищення рівня громадської безпеки.

Основним інструментом реалізації завдань Програми є виконання заходів обласних цільових та комплексних програм, розробка, затвердження і внесення змін до яких здійснюється відповідно до вимог Бюджетного кодексу України та з урахуванням Порядку розроблення та моніторингу виконання обласних цільових та комплексних програм, затвердженого розпорядженням голови облдержадміністрації від 13.08.2021 № 433-р.

Метою даної кваліфікаційної роботи є визначення, опис, оцінювання та прогнозування наслідків виконання Програми з огляду кола екологічних питань та питань впливу на здоров'я населення.

При здійснюванні оцінювання, після визначення обсягу здійснення оцінки, необхідним є виконання кількох блоків завдань, зміст яких відображено у структурі заяви та звіту про стратегічну екологічну оцінку:

1) Збір інформації і даних, що стосуються розвитку області, вибір методів для їх подальшого опрацювання та отримання об'єктивних висновків про стан та можливі зміни довкілля;

2) Визначення сучасного стану навколишнього середовища та здоров'я населення, зокрема і на територіях, що ймовірно зазнають впливу;

3) Оцінка впливу передбачених Програмою рішень на стан окремих компонентів довкілля та в цілому (за видами впливів та сукупно);

4) Пошук та обґрунтування заходів та альтернатив, що сприяли б зниженню антропогенного тиску та запобіганню/розв'язанню конфліктів природокористування, забезпечили б відповідність реалізації Програми принципам сталого розвитку. Відповідно, передбачається моніторинг, за результатами якого цілі Програми можуть зазнавати змін;

5) Комунікація з громадськістю та органами державної й місцевої влади в процесі консультацій.

Розділ 2. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ЗАХОДИ ПРОГРАМИ ЕКОНОМІЧНОГО І СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ НА 2024 РІК

Метою Програми є створення успішного, конкурентоспроможного, соціально справедливого регіону з високою якістю життя, безпечним довкіллям, підвищеним рівнем громадської безпеки для жителів області та внутрішньо переміщених осіб.

Забезпечення економічного зростання та високих стандартів життя населення буде забезпечено шляхом виконання завдань за визначеними в області пріоритетними напрямками.

2.1. СТІЙКЕ ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ БАГАТОГАЛУЗЕВОЇ ЕКОНОМІКИ, У ТОМУ ЧИСЛІ НА ОСНОВІ ІННОВАЦІЙНОГО ТА ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ

2.1.1. Створення нових та модернізація існуючих підприємств реального сектору економіки

Промисловий комплекс

Основні завдання щодо реалізації пріоритетів розвитку промислового комплексу області:

залучення приватних/іноземних державних інвестицій, міжнародної допомоги, світових фінансових інституцій для забезпечення промислових підприємств сучасною технікою, обладнанням, послугами та технологіями, що зазнали руйнувань або пошкоджень, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України;

технологічна модернізація промислового комплексу, впровадження прогресивних структурних змін, збільшення кількості впроваджених інноваційних проектів та інноваційних наукоємних технологій;

створення нових індустріальних парків та облаштування існуючих;

розвиток виробництв, здатних нарощувати експортний потенціал;

розвиток відновлюваної енергетики та збільшення частки енергоносіїв, вироблених з відновлюваних джерел енергії, у структурі загального кінцевого енергоспоживання;

впровадження ресурсо- та енергозберігаючих технологій;

сприяння налагодженню зв'язків між закладами вищої освіти, науково-дослідними установами та виробничими підприємствами.

Очікувані результати:

нарощування обсягів промислового виробництва;

технологічна модернізація промислового комплексу;

активізації виробництва у добувній промисловості (щебінь, пісок) та промисловості будматеріалів (цемент, бетон, асфальтобетонні суміші), збільшення виробництва металевих конструкцій.

Індикатор:

збільшення індексу промислової продукції (відсотків до попереднього року) не більше як на 1,5 відсотка.

Розвиток агропромислового комплексу

З метою підвищення рівня продовольчої безпеки, сприяння розвитку ресурсозберігаючого сільськогосподарського виробництва в області визначено такі основні завдання:

модернізація міжгосподарських мереж, дренажних систем, будівництво нових внутрішньогосподарських зрошувальних систем, сприяння повноцінній роботі водогосподарського комплексу;

підвищення родючості ґрунтів, покращення гумусового стану території;

сприяння розвитку малих форм господарювання та кооперації на селі, зокрема тих, що спеціалізуються на виробництві тепличної продукції, вирощуванні овочів, ягід, продукції тваринництва, переробці сільськогосподарської продукції;

надання фінансової підтримки за рахунок коштів місцевого бюджету за такими напрямками: насінництво; садівництво та виноградарство; технічне переоснащення; органічне виробництво; тепличне господарство; вирощування нішевих сільськогосподарських культур;

здійснення заходів із залучення технічних та фінансових ресурсів для проведення робіт з розмінування сільськогосподарських земель;

залучення міжнародної допомоги для розширення потужностей для зберігання сільськогосподарської продукції;

підтримка рибного господарства;

підтримка сімейних фермерських господарств шляхом виплати часткового відшкодування вартості придбаних для власного користування нових установок індивідуального доїння (доїльних апаратів), надання фінансової підтримки сільськогосподарським кооперативам через механізм часткового здешевлення вартості придбаного обладнання та устаткування, необхідних для забезпечення їх діяльності;

збільшення обсягів виробництва всіх видів тваринницької продукції - відновлення високопродуктивних стад худоби і птиці шляхом власного відтворення та закупівлі племінного поголів'я з кращих господарств України, поліпшення відтворення сільськогосподарських тварин шляхом впровадження штучного осіменіння в господарствах усіх категорій;

підтримка розвитку органічного виробництва, а саме: проведення «круглих столів» з проблематики розвитку органічного виробництва, науково-практичних конференцій, семінарів, забезпечення компенсації понесених витрат суб'єктом господарювання (сільськогосподарським товаровиробником) щодо проведення сертифікації з органічного виробництва і переробки;

підтримка харчової та переробної промисловості;

проведення заходів з популяризації галузі;
розвиток та відновлення інфраструктури для зберігання сільськогосподарської продукції;

реалізація заходів щодо відродження села шляхом підвищення рівня життєзабезпечення населення.

Основними проблемами в досягненні завдань є:

забрудненість частини території вибухонебезпечними предметами;
відсутність обігових коштів для відновлення діяльності підприємств в деокупованих територіях;

блокування портової інфраструктури Миколаївської області, що впливає на цінову політику реалізації сільськогосподарської продукції;

значне пошкодження та руйнування сільськогосподарської техніки, та інфраструктурних об'єктів агропромислового комплексу.

Проблемні питання передбачається вирішити шляхом:

сприяння у залученню фінансових та технічних ресурсів для робіт пов'язаних із розмінуванням сільськогосподарських угідь;

покращення рівня фінансового забезпечення сільськогосподарського виробництва шляхом залучення державних, міжнародних фінансових ресурсів, у тому числі для здешевлення кредитів банків, запровадження іпотечних механізмів кредитування сільськогосподарського виробництва, надання бюджетної дотації, в тому числі фермерським господарствам;

сприяння у збільшенні потужностей для зберігання сільськогосподарської продукції;

сприяння у відновленні інфраструктури агропромислового комплексу.

Очікувані результати:

збільшення площ поливу сільськогосподарських культур на меліорованих землях. Підвищення урожайності сільськогосподарських культур за рахунок запровадження зрошення. Зменшення залежності вирощування сільськогосподарських культур від несприятливих погодних умов, підвищення економічної ефективності землеробства на зрошуваних землях;

проведення еколого-агрохімічного обстеження земель сільськогосподарського призначення;

забезпечення освоєння систем диференційного обробітку ґрунту з оптимальним чергуванням оранки і безполіцевого обробітку;

забезпечення науково обґрунтованого для даних ґрунтово-кліматичних умов чергування сільськогосподарських культур у просторі і часі;

проведення хімічної меліорації солонцевих ґрунтів (гіпсування);
забезпечення бездефіцитного балансу гумусу шляхом збільшення застосування органічних добрив (гною, компостів, відходів рослинницької та тваринницької продукції, мулу тощо), доведення внесення мінеральних добрив до оптимальних доз;

збільшення обсягів виробництва сільськогосподарських культур шляхом інтенсивного ведення галузі рослинництва, внесення мінеральних добрив, проведення хімічної меліорації ґрунтів, своєчасного забезпечення захисту рослин, розвитку насінництва, підвищення якості продукції;

збільшення обсягів вилову аборигенних видів риби при проведенні робіт із вселення водних біоресурсів;

підвищення рівня життя на селі; збільшення кількості виробленої мешканцями сільської місцевості якісної сільськогосподарської продукції; збільшення обсягів надання послуг членам кооперативів, покращення умов праці та добробуту сільського населення;

наповнення споживчого ринку якісною овочевою продукцією власного виробництва;

відновлення високопродуктивних стад худоби і птиці шляхом власного відтворення та закупівлі племінного поголів'я з кращих господарств України;

поліпшення відтворення сільськогосподарських тварин шляхом впровадження штучного осіменіння в господарствах усіх категорій;

проведення «круглих столів» з проблематики розвитку органічного виробництва, науково-практичних конференцій, семінарів.

Індикатори:

забезпечення поливу сільськогосподарських культур на площі 30,0 тис. га;

забезпечення сталого виробництва продукції рослинництва;

обстеження сільськогосподарських угідь – на площі 2,0 тис. га;

індекс сільськогосподарської продукції – 104,0%. Обсяги виробництва: 2500,0 тис. тонн зернових та зернобобових культур, 700,0 тис. тонн соняшнику, 500,0 тис. тонн овочів, 31,0 тис. тонн винограду;

приріст виробництва продукції тваринництва на 0,5% до попереднього року;

доведення обсягів вилову аборигенних видів риби до 146,4 тонн;

збільшення кількості операторів органічної продукції на 3% до попереднього року.

Капітальні інвестиції та будівельна діяльність

В Миколаївській області ведеться безперервна робота щодо можливості залучення як приватних/іноземних, так і державних інвестицій, які будуть спрямовані на відновлення житлового фонду, об'єктів інфраструктури, відбудову зруйнованих підприємств, відновлення логістичних потужностей, розвиток та створення будівельних підприємств, що відновлюватимуть ці об'єкти, розвиток альтернативної енергетики тощо.

З метою залучення прямих інвестицій, як внутрішніх, так й іноземних, передбачається реалізація таких *основних завдань*:

реалізація інвестиційних проєктів, у тому числі в сфері будівельної діяльності;

поширення інформації щодо інвестиційного потенціалу Миколаївської області на національному та міжнародному рівнях;

координація роботи місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо формування інвестиційних пропозицій та реалізації інвестиційних проєктів відновлення та розвитку території області.

Очікувані результати:

реалізація інвестиційних проєктів у соціально-культурній сфері, транспортно-логістичному, промисловому, сільськогосподарському, туристично-рекреаційному комплексах, житлово-комунальному господарстві та інших сферах;

відновлення та економічне зростання регіону;

відновлення роботи, оновлення та забезпечення інформаційного супроводження і наповнення матеріалами вебсайта «Інвестиційні можливості Миколаївщини»;

організація та проведення в області ділових зустрічей, «круглих столів», конференцій, семінарів за участю представників ділових кіл України та представників інших країн.

Індикатори:

реалізовані інвестиційні проєкти;

створені нові робочі місця;

залучені кошти в економіку регіону.

Розвиток транспортної інфраструктури

У зв'язку з недофінансуванням дорожнього господарства впродовж десяти років експлуатаційний стан доріг в області є незадовільним. Найбільш проблемними, що потребують ремонту, є дороги загального користування місцевого значення та вулиці і дороги комунальної власності. Такий стан автомобільних доріг гальмує соціально-економічний розвиток області, негативно впливає на розвиток галузей народного господарства, створює соціальну напругу.

Основними завданнями щодо реалізації пріоритетів розвитку галузі на 2025 рік є забезпечення стабільної роботи соціально важливих об'єктів інфраструктури. Поліпшення транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності, а також інших доріг, які є складовими автомобільних доріг державного значення.

Очікувані результати:

проведення робіт з будівництва, реконструкції, капітального та поточного середнього ремонтів автомобільних доріг загального користування місцевого значення згідно із сучасними європейськими стандартами з відповідною дорожньою інфраструктурою;

поліпшення транспортно-експлуатаційного стану автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності, а також інших доріг, які є складовими автомобільних доріг державного значення (як співфінансування на договірних засадах);

реконструкція і розбудова мережі автомобільних доріг з урахуванням соціально-економічного та адміністративно-територіального розвитку області;

економія капітальних вкладень в автомобільний транспорт у зв'язку з підвищенням продуктивності роботи автомобільного транспорту через збільшення середньої швидкості руху на відремонтованих ділянках дороги;

економічний ефект від зменшення негативного впливу на навколишнє середовище;

посилення контролю за якістю та фінансуванням доріг з боку користувачів; гарантійний строк експлуатації об'єктів капітального та поточного середнього ремонтів автомобільних доріг загального користування місцевого значення згідно з державними будівельними нормами;

сприяння безперешкодного доступу осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення до об'єктів дорожньої інфраструктури.

Індикатори:

зниження собівартості перевезення вантажів і пасажирів та збільшення прибутку на автомобільному транспорті у зв'язку з поліпшенням умов експлуатації автомобільного транспорту;

зниження втрат від дорожньо-транспортних пригод, що трапляються через незадовільний стан автомобільних доріг;

покращення транспортної доступності віддалених населених пунктів до районного та обласного центрів, у тому числі в контексті створення опорних шкіл в області, та для своєчасного надання першої медичної допомоги;

поліпшення якості будівництва автомобільних доріг та проведення щорічного контролю.

2.1.2. Розвиток міжнародного співробітництва

Зовнішньоекономічна діяльність

В Миколаївській області продовжується активна робота над підтримкою суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності для освоєння нових ринків, адаптуючись до сучасних викликів і змін на глобальному ринку.

Основні завдання:

підтримка економічних інтересів області на міжнародному рівні, здійснення заходів для посилення присутності місцевих підприємств на світових ринках, зокрема, через участь у міжнародних виставках та ярмарках, участь у бізнес-конференціях та форумах за кордоном;

розвиток інформаційної підтримки бізнесу шляхом надання необхідних інструментів, грантів, консультацій та аналітичної підтримки підприємствам області для розширення можливостей та полегшення виходу на іноземні ринки;

залучення інвестицій і технологічного трансферу. Стратегія залучення іноземних інвестицій зосереджена на створенні нових високотехнологічних підприємств разом з іноземними інвесторами, які сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності регіону та інтеграції в глобальні ланцюжки доданої вартості.

Очікувані результати:

розширення участі у міжнародних заходах: прийом делегацій із зарубіжних країн, бізнес-візити за кордон, включаючи презентації економічного та інвестиційного потенціалу Миколаївщини;

збільшення обсягів експорту за рахунок активної підтримки місцевих підприємств у виході на нові ринки;

створення нових маркетингових та презентаційних матеріалів, а також сувенірної продукції з символікою регіону для просування на міжнародному рівні.

Індикатор:

ріст обсягів експорту товарів та послуг на певний відсоток у порівнянні з минулим роком, що дозволить оцінити ефективність зовнішньоекономічної діяльності області.

2.1.3. Створення умов для пріоритетного розвитку малого та середнього підприємництва

Розвиток підприємництва

Для створення сприятливих умов розвитку малого і середнього бізнесу, зростання його інвестиційної та інноваційної активності, підвищення рівня конкурентоспроможності та збільшення внеску в соціально-економічний розвиток регіону передбачається реалізація таких основних завдань:

забезпечення доступного та довготривалого фінансування суб'єктів підприємницької діяльності;

збільшення кількості суб'єктів підприємницької діяльності;

збільшення нових робочих місць.

Очікувані результати:

поліпшення бізнес-клімату;

створення нових робочих місць, збільшення надходжень до бюджету;

сприяння фінансовим можливостям малого і середнього бізнесу, підвищення культури ведення бізнесу.

Індикатори:

збільшення кількості підприємців області (юридичних і фізичних осіб-підприємців);

збільшення надходжень до обласного бюджету (єдиний податок) юридичних та фізичних осіб-підприємців.

2.1.4. Розвиток туристичної та курортної індустрії

Розвиток туристичної та курортної індустрії

Однією із галузей Миколаївщини, яка постраждала найбільше з початку бойових дій, є туристична. З початку повномасштабної війни частина туристичних компаній закрилась, інші переорієнтували свою діяльність на волонтерство (використовували свої можливості для евакуації біженців, залучали зв'язки, щоб організовувати закупівлю гуманітарної допомоги із-за кордону тощо). Майже всі заклади розміщення, які надавали послуги з морського відпочинку, через загрози обстрілів, мінування та обмеження розміщення не працювали, інші приймали вимушених переселенців.

У зв'язку з тим, що Чорноморське узбережжя залишається потенційно десантонебезпечним та визначено військовим командуванням України як можливий рубіж оборони, а також через загрозу детонації морських мін і ракетно-артилерійських обстрілів, перебування туристів на пляжах Чорноморського узбережжя Миколаївської області в літній оздоровчий сезон 2024 року був не можливим.

Основні завдання:

проведення навчання для представників та обслуговуючого персоналу туристичного бізнесу, закладів тимчасового розміщення щодо обслуговування людей з обмеженими життєвими можливостями;

забезпечення здійснення інформаційних заходів із популяризації та відновлення туристичної галузі в регіоні;

подальший розвиток та популяризація нематеріальної культурної спадщини Миколаївщини.

Очікувані результати:

збільшення привабливості туристичних об'єктів;

створення належних умов для відпочинку, проведення екскурсій та інформування мобільних та маломобільних туристів;

створення туристичних маршрутів «Маршрути пам'яті»;

цифровізація (меморалізація) зруйнованих об'єктів внаслідок збройної агресії Російської Федерації;

підвищення впізнаваності Миколаївської області як туристично-привабливого і самобутнього регіону

Індикатор:

туристичний маршрут, шт. – 1.

2.2. ВИСОКА ЯКІСТЬ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ

2.2.1. Підготовка населення до життя та діяльності в умовах економіки, що змінюється

Освіта

Через збройну агресію Росії проти України сфера освіти опинилася в нових реаліях функціонування та постала перед низкою викликів:

відновлення закладів освіти Миколаївської області, пошкоджених внаслідок збройної агресії Російської Федерації, та створення безпечних умов у закладах освіти, зокрема облаштування наявних укриттів, будівництво нових укриттів, встановлення модульних захисних споруд;

повернення до очного навчання якомога більшої кількості учнів;

ефективне вирішення питання доступу до освіти учнів із тимчасово окупованих територій та вимушено переміщених як в межах країни, так і за кордон;

забезпечення доступності якісної освіти;

формування нової мережі закладів освіти з урахуванням європейських вимог і найкращого європейського досвіду надання освітніх послуг, які забезпечать здобуття освіти учнями на рівні світових стандартів;

психологічна підтримка учасників освітнього процесу.

Основні завдання:

поступове забезпечення повноцінного функціонування освітньої системи та її розбудова відповідно до міжнародних стандартів як стратегічної галузі сучасного громадянського суспільства.

Очікувані результати:

створення безпечного освітнього середовища та повернення до традиційних локацій здобувачів освіти й педагогів, вимушено переміщених як в межах країни, так і за кордон;

відновлення зруйнованої внаслідок військової агресії освітньої інфраструктури;

забезпечення доступності якісної освіти через різні форми навчання;

високий рівень виконання регіонального замовлення на підготовку кваліфікованих робітничих кадрів та фахівців;

психологічна підтримка учасників освітнього процесу;

забезпечення учасників освітнього процесу цифровими девайсами.

Індикатори:

створення безпечного освітнього середовища;

повернення до очного навчання якомога більшої кількості учнів;

ефективне вирішення питання доступу до освіти учнів із тимчасово окупованих територій та вимушено переміщених як в межах країни, так і за кордон;

забезпечення доступності якісної освіти;

формування нової мережі закладів загальної середньої освіти з урахуванням європейських вимог і найкращого європейського досвіду надання освітніх послуг, які забезпечать здобуття освіти учнями на рівні світових стандартів;

створення навчально-практичних центрів на базі закладів професійної (професійно-технічної) освіти;

відновлення зруйнованої внаслідок військової агресії освітньої інфраструктури;

психологічна підтримка учасників освітнього процесу.

Фізична культура та спорт

Основними проблемами галузі фізичної культури і спорту є застаріла матеріально-технічна база та недостатня комунікація з міжнародними донорами щодо забезпечення високоякісним спортивним інвентарем, екіпіровкою та обладнанням для спортсменів Миколаївщини.

Оновлення матеріально-технічної бази дозволить якісно та ефективно готувати спортсменів спорту вищих досягнень, а також позитивно вплине на результати миколаївських спортсменів на всеукраїнських та міжнародних змаганнях.

Також не менш важливим є збереження контингенту тренерів – викладачів, оскільки це надасть можливість зберегти мережу спортивних закладів з виховання дітей та молоді, що є пріоритетним завданням Міністерства молоді та спорту України.

Основні завдання:

відновлення пошкодженої внаслідок військової агресії інфраструктури фізичної культури і спорту (нове будівництво, реконструкція, реставрація, капітальний ремонт, виготовлення проектно-кошторисної документації та проведення експертизи);

забезпечення належного функціонування та надання якісних послуг спортивними закладами обласного підпорядкування;

соціальне забезпечення контингенту провідних спортсменів Миколаївської області (виділення коштів на харчування спортсменів ЦОП, ШВСМ);

забезпечення функціонування системи мотивацій тренерів і спортсменів до високих спортивних досягнень;

проведення заходів спрямованих на підвищення якості спортивної медицини;

розроблення спортивними федераціями системи прозорості діяльності, утворення ними різноманітних освітніх спортивних програм;

підвищення спроможності наукового супроводу підготовки спортсменів.

Очікувані результати:

збільшення числа спортсменів Миколаївської області, які будуть представлені на офіційних всеукраїнських змаганнях, а саме чемпіонатах та Кубках України з олімпійських/неолімпійських видів спорту;

збільшення кількості медалістів на всеукраїнських та міжнародних змаганнях, підвищення спортивного рейтингу Миколаївської області;

створення регіонального фізкультурно - спортивного диспансеру, з можливістю надання реабілітації спортсменам, які зазнали травм під час тренувального процесу або під час участі у спортивних заходах;

проведення семінарів, тренінгів, інших форм навчання, у тому числі в онлайн - режимі, з представниками обласних спортивних федерації спорту з питань інституційного розвитку.

Індикатор:

збільшення кількості відновлених об'єктів фізичної культури і спорту та збільшення залученості населення до занять фізичною культурою і спортом;

збільшення кількості переможців та призерів з числа миколаївських спортсменів;

збільшення відвідувачів спортивних закладів області та міста Миколаєва;

збільшення кількості виїздів збірних команд області на Чемпіонати та Кубки України;

збільшення розміру стипендії, винагороди та кількості їх набувачів серед спортсменів та тренерів Миколаївщини;

збільшення послуг спортивної медицини у медичних закладах Миколаївщини.

зменшення травматизму серед спортсменів Миколаївщини.

2.2.2. Збільшення життя людини, запобігання небезпечним захворюванням, в тому числі інфекційним

Охорона здоров'я

Основні проблеми галузі охорони здоров'я:

недостатнє забезпечення медичними кадрами на всіх рівнях медичної допомоги, особливо у сільській місцевості. На теперішній час в області дефіцит лікарів становить майже 1300 лікарів, у тому числі лікарів загальної практики – сімейної медицини майже 135 лікарів;

відсутність ЗС ЦЗ в частині ЗОЗ області. Станом на сьогодні в закладах охорони здоров'я всього укриттів 75, з них 80% готові та обмежено готові, додаткова потреба у ЗС ЦЗ - 41 одиниця.

Основні завдання і заходи щодо реалізації пріоритетів розвитку галузі охорони здоров'я (Розвиток системи первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної високоспеціалізованої медицини):

попередження та недопущення материнської смертності. Для попередження материнської смертності необхідно забезпечити своєчасне взяття на диспансерний облік всіх жінок з ранніх строків вагітності, динамічне спостереження за вагітними жінками. Зменшити кількість абортів та забезпечити доступність до служби охорони репродуктивного здоров'я і планування сім'ї та сучасних методів контрацепції незалежно від місця проживання та соціального статусу жінки;

зниження захворюваності на активний туберкульоз (показник захворюваності на туберкульоз склав 52,7 на 100 тис. населення за 2023 рік): під час надання медичних послуг необхідно забезпечити інформування населення з питань профілактики, раннього виявлення, лікування туберкульозу, надання медичних, соціальних послуг, а також протидії стигмі та дискримінації людей, яких торкнулася проблема туберкульозу, проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи на офіційних інтернет ресурсах, запровадження систематичного скринінгу представників ключових груп населення, розроблення та затвердження плану-графіку виїздів мобільної команди для проведення рентгенологічного скринінгу;

зниження відсотку хворих, у яких онкологічне захворювання виявлено в занедбаних стадіях хвороби (відсоток громадян, у яких онкологічне захворювання виявлено в занедбаних стадіях хвороби за 2023 рік склав 10,7 %): впровадження скринінгових програм сприятиме зменшенню рівня смертності від раку за рахунок виявлення хвороби на ранніх стадіях, дозволить зменшити економічний тягар раку, пов'язаний з витратами на лікування, змінить структуру онкологічної допомоги, розроблення та затвердження плану-графіку виїздів мобільної команди для проведення скринінгу, проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи на офіційних інтернет ресурсах;

підвищення доступності медичної допомоги на первинному рівні, збільшення кількості активних декларацій (становить 75,6% населення області): розроблення та запровадження механізму компенсації лізингових платежів, пов'язаних із придбанням медичними працівниками житла, особливо у сільській місцевості на законодавчому рівні, що надасть змогу залучити більшу кількість сімейних лікарів у сільській місцевості та збільшити кількість укладених активних декларацій;

підвищення доступності психологічної допомоги населенню закладів первинної мережі за сертифікованою програмою MHGAP (долучилося більше 50%): збільшення кількості ЦПМСД, які мають укладений договір з НСЗУ за пакетом «Супровід і лікування дорослих та дітей з психічними розладами на первинному рівні медичної допомоги» до 80 %. Медичні працівники первинки, які пройшли навчання за сертифікованою програмою MHGAP доступні для своїх пацієнтів, мають їх довіру та успішно перебрали на себе функцію лікування психологічних та психічних проблем у нескладних випадках;

підвищення безперешкодного доступу населення до реабілітаційних послуг: для забезпечення безперешкодного доступу населення до реабілітаційних послуг, попит на які продовжує зростати, реабілітаційні відділення мають запрацювати в усіх багатопрофільних над кластерних та кластерних лікарнях.

Очікувані результати:

забезпечення безперервної, доступної та якісної медичної допомоги, створення правових, економічних та організаційних умов надання медичних послуг, орієнтація системи охорони здоров'я на людину в умовах реформування, запобігання захворюванням, насамперед інфекційним та хронічним неінфекційним, зниження рівня інвалідизації та смертності населення, забезпечення заходів з профілактики та лікування соціально значимих хвороб.

Індикатори:

зниження рівня захворюваності, випадків інвалідності і смертності;
розширення мережі закладів охорони здоров'я.

Соціальний захист

Сьогодні українське суспільство розвивається в умовах високого ступеня невизначеності та непередбачуваності у сфері національної та регіональної безпеки через зміну ситуації на фронті, інтенсивності та географії бойових дій та їх наслідків.

Під негативним впливом бойових дій на території області відбулися процеси різкого зниження рівня зайнятості населення та зростання рівня безробіття.

Процеси зовнішньої та внутрішньої міграції робочої сили та призову громадян до Збройних Сил України вплинули на зменшення кількості зайнятих у сфері економічної діяльності, втрату людського капіталу, в тому числі і кадрового.

Крім того в умовах воєнного стану збільшилась чисельність вразливих груп населення, які опинились в складних життєвих обставинах, у тому числі тих, які змушені були покинути місця свого постійного проживання, втратили власне житло, роботу, отримали поранення, каліцтво, стали жертвами насильства, та які потребують державної соціальної, гуманітарної, матеріальної підтримки, а також психологічної допомоги.

Заходи щодо реалізації пріоритетів розвитку галузі передбачені в заходах обласних програм, розробником яких є департамент соціального захисту населення обласної державної адміністрації, а саме:

Комплексної програми соціального захисту населення «Турбота» на 2024-2026 роки;

Обласної Програми «Безбар'єрна Миколаївщина» на 2024-2026 роки;

Програми відпочинку та оздоровлення дітей Миколаївської області на 2024-2026 роки;

Соціальної комплексної програми підтримки сім'ї, запобігання та протидії домашньому насильству, забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2026 року в Миколаївській області;

Програми протидії торгівлі людьми на період до 2025 року в Миколаївській області;

Програми зайнятості населення Миколаївської області на 2024-2026 роки;

Комплексна програма реалізації регіональної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року в Миколаївській області;

Програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища в Миколаївській області на 2024-2026 роки;

З метою досягнення поставлених цілей та завдань регіональної політики очікується:

підвищення трудової мобільності населення та адаптації до місцевих потреб ринку праці шляхом професійної адаптації;

відновлення підприємницької діяльності на основі внутрішнього потенціалу територій;

розвиток підприємницької активності шляхом стимулювання внутрішньо переміщених осіб працездатного віку, ветеранів війни та членів їх сімей, безробітних осіб до заснування власного бізнесу;

зростання чисельності застрахованих осіб (найманих працівників), за яких сплачується єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;

зростання частки найманих працівників, розмір річної заробітної плати (доходу) яких перевищує середньомісячну заробітну плату штатних працівників;

впровадження механізму електронного урядування в роботу органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування з громадськістю;

спрощення умов подання звернень заявників усіх категорій, які потребують вирішення невідкладних питань, за принципом «єдиного вікна» без електронного підпису та оперативне вживання заходів для вирішення проблемних питань;

створення додаткового механізму інформування громадськості з питань державної політики;

сприяння підвищенню ефективності державного управління, якості підготовки та прийняття управлінських рішень з найважливіших питань з урахуванням думки громадськості шляхом імплементації новітніх інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, що направлені на розвиток соціальних послуг.

2.2.3. Забезпечення населення якісними послугами

Житлово-комунальне господарство

Основними проблемними питаннями в галузі житлово-комунального господарства є:

значний фізичний знос, пошкодження/руйнування житлового фонду та інженерних мереж комунального господарства;

необхідність влаштування альтернативного водопостачання м. Миколаєва;

недостатній рівень розвитку централізованих систем водопостачання в населених пунктах сільської місцевості;

відставання рівня розвитку централізованих систем водовідведення та очистки стоків від розвитку централізованого водопостачання;

значні питомі витрати та втрати енергоресурсів при виробництві і наданні послуг централізованого тепло-, водопостачання та водовідведення;

необхідність будівництва в м. Миколаїв та інших містах обласного значення сміттєпереробних комплексів для зменшення частки твердих побутових відходів, які видаляються на полігони ТПВ;

подальше залучення інвестиційних ресурсів на реалізацію капіталоемних проєктів розподіленої генерації, розвитку відновлювальної енергетики та необхідність підвищення рівня використання природного потенціалу області в сфері відновлювальної енергетики.

Основні завдання і заходи розвитку галузі:

фінансова підтримка з місцевих бюджетів співвласників багатоквартирного житлового фонду у реалізації заходів з відновлення, реконструкції і капітального ремонту житлового фонду з обов'язковими енергозберігаючими заходами, в тому числі продовження практики часткового відшкодування населенню, ОСББ, ЖБК вартості енергоефективного обладнання та/або матеріалів, а також відсотків по залучених кредитах на енергоефективні заходи;

розвиток розподіленої генерації на об'єктах комунального господарства, сфери централізованого тепло-, водопостачання та водовідведення;

відновлення, будівництво, реконструкція, капітальний ремонт централізованих інженерних систем тепло-, водопостачання, водовідведення, споруд очистки питної води і стоків;

подальший розвиток колективних установок очищення води на основі зворотного осмосу;

зменшення енергоємності виробництва послуг тепло-, водопостачання та водовідведення господарства;

скорочення непродуктивних втрат і витрат при наданні послуг комунального господарства;

продовження реалізації інвестиційного проєкту «Розвиток системи водопостачання та водовідведення в місті Миколаїв» за рахунок коштів ЄІБ;

реалізація інвестиційного проєкту «Будівництво нової лінії очисних споруд водопостачання № 1 на КП Первомайської міської ради «Первомайське управління водопровідно-каналізаційного господарства» за рахунок коштів NEFCO;

реалізація проєктів «Нове будівництво водозабору з р. Південний Буг (м. Нова Одеса, Миколаївська область) та магістрального водогону для забезпечення водою м. Миколаїв у зв'язку з необхідністю ліквідації негативних наслідків, пов'язаних із знищенням Каховської гідроелектростанції, Миколаївська область, I-III ділянки»;

пошук додаткових фінансових джерел, в тому числі за участю міжнародних фінансових організацій для реалізації проєктів:

«Реконструкція Жовтневого водосховища»;

«Будівництво нових очисних споруд водопостачання (ОСВ) в межах існуючих ОСВ міста Миколаєва»;

«Реконструкція групового водопроводу з метою забезпечення окремих населених пунктів Баштанського, Вознесенського районів Миколаївської області централізованим питним водопостачанням»;

«Реконструкція Казанківського групового водопроводу з метою забезпечення населених пунктів Софіївської територіальної громади Баштанського району Миколаївської області центральним питним водопостачанням».

Очікувані результати:

забезпечення безпечної та надійної експлуатації об'єктів житлово-комунального господарства;

забезпечення підвищення рівня доступу населення до якісної питної води;

зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище за рахунок будівництва і реконструкції об'єктів водовідведення, впровадження проєктів сміттєпереробки, роздільного збирання твердих побутових відходів;

забезпечення стабільного фінансово-економічного стану підприємств житлово-комунального господарства;

зменшення енергоємності виробництва послуг тепло-, водопостачання та водовідведення господарства;

забезпечення енергоефективності та енергозбереження за рахунок реалізації проєктів розвитку і реконструкції систем централізованого теплопостачання, зовнішнього освітлення населених пунктів, пріоритетності розвитку альтернативних джерел енергії на об'єктах житлово-комунального господарства та бюджетної сфери, енергозбереження та комплексна термомодернізації будівель бюджетної сфери і житлового фонду;

збільшення частки виробництва енергії з відновлюваних джерел.

Споживчий ринок

Основні завдання:

реалізація заходів із забезпечення населення області продуктами харчування;

сприяння розвитку мережі підприємств торгівлі, ресторанного господарства;

проведення аналізу цінової ситуації на споживчому ринку області на підставі статистичних даних щодо рівня цін на соціально значущі продовольчі

товари, лікарські засоби, пально-мастильні матеріали, засоби індивідуального захисту.

Очікувані результати:

насичення споживчого ринку області необхідними продовольчими ресурсами за цінами виробника;

збільшення кількості підприємств торгівлі, ресторанного господарства тощо;

недопущення стрімкого, неконтрольованого зростання цін на товари першої необхідності.

Індикатор:

зростання у 2025 році обороту роздрібної торгівлі до попереднього року на 3,0 %.

2.2.4. Розвиток культурного і духовного середовища

Культура

Основні проблеми економічного і соціального розвитку галузі:

невідповідність культурної пропозиції сучасним потребам населення внаслідок обмеженого фінансування галузі, застарілої матеріальної бази, повільних темпів диджиталізації закладів культури;

відсутність бомбосховищ в закладах культури та мистецької освіти, неможливість побудови захисних споруд без повної реконструкції будівель;

дефіцит кадрів в закладах культури області внаслідок застарілих законодавчих актів щодо умов оплати праці працівникам культури, низького рівня оплати праці кваліфікованих працівників фахівців галузі культури.

Основні завдання і заходи розвитку галузі:

відновлення спроможності закладів сфери культури надавати сучасні якісні культурні та освітні послуги.

Очікувані результати:

забезпечення населення області якісними культурно-освітніми послугами.

Індикатори:

кількість осіб-отримувачів культурних послуг (од.);

кількість осіб, охоплених мистецькою освітою (од.);

кількість пам'яток, на яких проведено ремонтно-реставраційні роботи (од.).

Інформаційний простір

Основні завдання галузі:

забезпечення інформування населення про актуальні питання соціально-економічного і суспільно-політичного життя країни та області через медіа;

інформаційна відкритість органів виконавчої влади та запровадження її як інструмента обов'язкового і активного інформування громадян про свою діяльність;

інформаційна протидія недостовірній інформації.

Очікувані результати:

спростування недостовірної інформації;

забезпечення відкритості діяльності органів виконавчої влади;
 забезпечення поінформованості населення щодо важливих ініціатив, пріоритетів державної та регіональної політики, актуальних питань розвитку держави та області;
 реалізація конституційних прав населення регіону на інформацію тощо.

2.3. ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА РОЗВИТОК ТЕРИТОРІЙ

2.3.1. Підсилення регіональної згуртованості та просторовий розвиток

Бюджетна політика

Формування місцевих бюджетів у 2025 році відбувається в умовах високого ступеня невизначеності та непередбачуваності внаслідок ситуації на фронті, інтенсивності та географії бойових дій та їх наслідків.

Основні проблеми:

унеможливлення розробки реалістичних прогнозів бюджетних показників внаслідок негативного впливу воєнних дій на території України;

зменшення обсягу надходжень податків і зборів місцевих бюджетів внаслідок внесення змін до чинного законодавства щодо надходжень податку на доходи фізичних осіб.

Основні завдання:

визначення показників бюджету з урахуванням загальної військової ситуації, наявності фінансових ресурсів, пріоритетних потреб бюджетної сфери, необхідності вжиття заходів щодо ліквідації наслідків збройної агресії;

розробка та реалізація заходів щодо додаткових надходжень до місцевих бюджетів;

забезпечення ефективного використання видатків бюджету для виконання заходів з реалізації функцій у відповідних сферах, з метою досягнення конкретних результатів та поставленої мети із отриманням позитивних тенденцій від реалізації заходів;

отримання додаткового фінансового ресурсу з державного бюджету;

вжиття необхідних заходів місцевими радами та залучення додаткового фінансового ресурсу з місцевих бюджетів (спрямування вільних залишків коштів, здійснення перерозподілу видатків, оптимізація мережі установ та чисельності працівників та інші заходи для покриття недостатності у видатках на заробітну плату з нарахуваннями та енергоносії).

Також створення умов для забезпечення безперебійного та ефективного виконання обласною військовою адміністрацією делегованих та власних повноважень, а також налагодження ефективної взаємодії між місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, територіальними органами центральних органів виконавчої влади з питань реалізації державної регіональної політики із застосуванням сучасних комп'ютерних технологій та матеріально-технічної бази, надання оперативних, кваліфікованих консультацій з питань управління соціально-економічним розвитком регіону та забезпечення запровадження реформ.

Очікуваний результат:

виконання плану надходжень до місцевих бюджетів; покращення платіжної дисципліни;

підвищення якості надання соціальних послуг, що надаються за рахунок коштів місцевих бюджетів.

забезпечення реалізації державної політики, спрямованої на забезпечення сталого соціально-економічного розвитку регіону, виконання повноважень, визначених Конституцією України, Законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, інших органів виконавчої влади вищого рівня та делегованих місцевими радами, законності і правопорядку, додержання прав і свобод громадян, виконання державних і регіональних програм соціально-економічного та культурного розвитку, програм охорони довкілля, а в місцях компактного проживання корінних народів і національних меншин – також програм їх національно-культурного розвитку.

Індикатори:

кількість прийнятих управлінських рішень.

2.3.2. Збереження навколишнього природного середовища

Охорона довкілля

Основні завдання:

зменшення забруднення навколишнього природного середовища викидами від автотранспорту;

збереження та відтворення природного стану водних об'єктів області шляхом припинення скиду забруднених зворотних вод;

збільшення рівня утилізації та переробки відходів на території області;

зменшення частки відходів, які потребують захоронення;

збереження унікальних і типових природних комплексів на території області шляхом їх заповідання, зменшення втрат біорізноманіття;

Очікувані результати:

виведення з м. Миколаєва та інших населених пунктів потоку транзитного транспорту, розвантаження діючих мостів через річки Південний Буг та Інгул (передбачається будівництво мостового переходу на автомобільному шляху М-14 з північного боку м. Миколаєва);

збільшення мережі пасажирського електротранспорту в м. Миколаїв;

будівництво та реконструкція каналізаційних очисних споруд, які передбачені в межах регіональних природоохоронних програм та заходів, спрямованих на захист і відтворення малих річок області;

участь у погодженні альтернативної схеми скиду високомінералізованих шахтних вод Кривбасу без залучення русла річки Інгулець;

будівництво локальних очисних споруд на підприємствах для здійснення очистки виробничих стоків перед їх скидом до комунальних очисних споруд каналізації;

будівництво на території області сміттесортувальних та сміттепереробних підприємств з переробки твердих побутових відходів, запровадження

роздільного збирання відходів, у тому числі небезпечних, а також відходів від руйнувань.

Індикатори:

збільшення кількості на території області підприємств, що мають потужності та ліцензії на здійснення операцій у сфері поводження з небезпечними відходами, в тому числі, що здійснюють утилізацію ртутьвмісних відходів;

збільшення кількості стаціонарних постів спостережень за станом атмосферного повітря в області;

зменшення кількості заборонених на сміттєзвалищах відходів та збільшення рівня використання їх як вторинної сировини;

збільшення площі територій та об'єктів природно-заповідного фонду, відновлення зруйнованих територій, збереження біологічного та ландшафтного різноманіття;

підвищення рівня екологічної освіти населення.

2.3.3. Підвищення рівня громадської безпеки

Цивільний захист

Враховуючи усі небезпечні виклики тривалої повномасштабної війни Росії проти України, існуючого технологічного навантаження на область, можна визначити ключові проблемні питання у сфері цивільного захисту населення області:

недостатні обсяги накопичення матеріальних резервів для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій усіх рівнів;

постійна потреба придбання оснащення, систематичне поповнення та оновлення незнижувальних запасів матеріально-технічних і продовольчих ресурсів для проведення першочергових робіт під час ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, засобів радіаційного та хімічного захисту для регіональних спеціалізованих служб цивільного захисту, а також облаштування проміжних пунктів евакуації населення із зони радіаційного (хімічного) забруднення пунктами санітарної обробки (деактивації);

неналежний рівень матеріального і фінансового забезпечення сил і засобів цивільного захисту;

застарілість та недостатня розгалуженість системи оповіщення населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

недостатній рівень забезпечення протипожежного захисту населених пунктів області;

недостатнє забезпечення населення та осіб, які залучаються для ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенних характеру, засобами радіаційного та хімічного захисту;

забезпечення нарощування та оновлення фонду захисних споруд цивільного захисту шляхом будівництва, реконструкції, капітальних ремонтів та подальшого утримання захисних споруд;

засміченість території області, у тому числі і акваторії, вибухонебезпечними предметами внаслідок російської військової агресії;

необхідність постійного проведення інформаційно-просвітницької роботи з населенням щодо попередження виникнення надзвичайних ситуацій та правил поведінки у разі їх виникнення.

Досягнення вищезазначених завдань можливе при здійсненні комплексу заходів спрямованих на:

створення та поповнення регіонального та місцевих матеріальних резервів для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій згідно з номенклатурою;

організацію аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій шляхом приведення до рівня сучасних вимог матеріально-технічної бази підрозділів оперативно-рятувальної служби цивільного захисту, забезпечення оперативного реагування на надзвичайні події та ситуації;

проєктування, створення та модернізацію територіальних автоматизованих систем централізованого оповіщення населення на базі сучасних технологій з метою оперативного оповіщення населення про загрозу та виникнення надзвичайних ситуацій техногенного, природного або воєнного характеру її експлуатаційно-технічне обслуговування;

забезпечення пожежної та техногенної безпеки об'єктів з масовим перебуванням людей та населених пунктів від пожеж, підвищення рівня протипожежного захисту та створення сприятливих умов для реалізації державної політики у сфері пожежної безпеки;

забезпечення непрацюючого населення, яке проживає у прогнозованих зонах хімічного, радіаційного забруднення та регіональних спеціалізованих служб цивільного захисту засобами радіаційного та хімічного захисту;

створення, використання, утримання та реконструкцію фонду захисних споруд цивільного захисту населення;

організацію заходів з очищення територій та акваторій області від вибухонебезпечних предметів – наслідків війни;

організацію навчання населення безпечної життєдіяльності населення та діям у надзвичайних ситуаціях.

Очікувані результати.

Завдяки координації дій усіх гілок влади, виконання доведених завдань дасть змогу поліпшити захист населення і території Миколаївської області та запобігти виникненню надзвичайних ситуацій та подій, підвищити рівень готовності пожежно-рятувальних, аварійно-рятувальних служб та регіональних спеціалізованих служб цивільного захисту до дій за призначенням, мінімізувати наслідки надзвичайних ситуацій та пожеж, невідкладно реагувати на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру, проводити аварійно-рятувальні та відновлювальні роботи, захищати навколишнє природне середовище та локалізувати зони впливу шкідливих і небезпечних факторів, що виникають під час аварій та катастроф.

Систематичне навчання населення безпеці життєдіяльності та діям у надзвичайних ситуаціях сприятиме розвитку громадської свідомості щодо особистої та колективної безпеки, підвищенню рівня морально-психологічного стану громадян в умовах загрози і виникнення надзвичайних ситуацій.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ ПОЗИТИВНИХ І НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ДЛЯ ДОВКІЛЛЯ, У ТОМУ ЧИСЛІ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ

Згідно з вимогами «Методичні рекомендації зі здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування» затверджених Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.01.2011 № 29, наслідки для довкілля, у тому числі для здоров'я населення – будь-які ймовірні наслідки для флори, фауни, біорізноманіття, ґрунту, надр, клімату, повітря, води, ландшафту, природних територій та об'єктів, безпеки життєдіяльності населення та його здоров'я, матеріальних активів, об'єктів культурної спадщини та взаємодія цих факторів.

Для оцінки наслідків виконання заходів Програми розглянуті основні типи екологічних і соціальних наслідків, зокрема для довкілля та здоров'я населення.

Для оцінювання значущості впливу на довкілля реалізації документа державного планування проаналізовані показники масштабу просторового та часового впливів, з врахуванням прогнозних змін наслідок цих впливів.

Оцінка ймовірного впливу Програми на складові довкілля відповідно до контрольного переліку, наведеного у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1. Оцінка ймовірного впливу Програми на довкілля громади

Спосіб впливу, наслідки	Критерії впливу			Покращення ситуації
	Негативний вплив			
	Так	Ймовірно	Ні	
Атмосферне повітря та клімат				
Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел, підвищення їх концентрації у атмосфері		*		
Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел (в т.ч. автотранспорт), підвищення їх концентрації у атмосфері		*		
Погіршення якості атмосферного повітря			*	*
Поява джерел неприємних запахів			*	*
Зміни повітряних потоків, вологості, температури, зміна клімату			*	
Клімат/збільшення викидів парникових газів		*		
Повітряний басейн/шумове забруднення		*		
Водні ресурси (поверхневі та підземні води)				
Збільшення абсолютний обсягів водоспоживання		*		
Збільшення рівня водоємності ВРП (Валового регіонального продукту)			*	
Збільшення обсягів скидання стічних вод у поверхневі водні об'єкти		*		
Збільшення обсягів скидання промислових забруднених стічних вод без очищення			*	*
Збільшення обсягів скидання побутових стічних вод		*		

Хімічне забруднення поверхневих вод		*		
Хімічне забруднення підземних вод		*		
Погіршення якості поверхневих вод		*		
Виснаження поверхневих вод, погіршення гідрологічного режиму водотоків (особливо малих та середніх річок) та водойм			*	
Виснаження підземних вод		*		
Виникнення/загострення конфліктів водокористування (проблеми розподілу водних ресурсів для забезпечення потреб населення, промислового та сільськогосподарського виробництва тощо)			*	
Збільшення навантаження на системи водо відведення та водоочищення, погіршення якості очистки стічних вод			*	*
Збільшення ризиків і загроз паводків, підтоплення тощо			*	*
Геологічне середовище та ґрунти, відходи виробництва та споживання				
Втрата/забутова особливо цінних сільськогосподарських угідь		*		
Збільшення частки сільськогосподарських земель			*	
Збільшення в структурі сільгоспугідь частки ріллі			*	
Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтово-рослинного шару		*		
Посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів		*		
Зміни в топографії або характеристиках рельєфу		*		
Підтоплення			*	*
Зсуви			*	*
Забруднення ґрунтів			*	*
Збільшення кількості утворюваних ТПВ			*	*
Суттєві зміни у структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель			*	
Збільшення кількості утворення й накопичення промислових відходів I-IV класів небезпеки			*	*
Спорудження еколого-небезпечних об'єктів поводження з відходами			*	*
Утворення складів пестицидів			*	*
Утворення або накопичення радіоактивних відходів			*	*
Біорізноманіття та рекреаційні зони, історико-культурна спадщина				
Негативний вплив на об'єкти ПЗФ, в тому числі Екомережу, Смарагдову мережу			*	*
Зміна у кількості видів рослин або тварин, їх чисельності або територіальному представництві			*	
Порушення або деградацію середовищ існування диких видів тварин			*	*
Будь-який вплив на кількість і якість рекреаційних можливостей			*	*
Знищення зелених насаджень			*	*

Будь-який вплив на об'єкти історико-культурної спадщини			*	
Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично неприйнятних місць, руйнування пам'яток природи тощо)			*	
Населення та інфраструктура				
Зміни в локалізації, розміщенні, щільності та зростанні кількості населення будь-якої території	*			*
Вплив на стан забезпечення житлом або виникнення нових потреб у житлі		*		*
Суттєвий вплив на транспортну систему, зміни в структурі транспортних потоків			*	*
Необхідність будівництва нових об'єктів для забезпечення транспортних сполучень	*			*
Потреби в нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги			*	*
Поява будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей			*	
Екологічне управління та моніторинг				
Послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки			*	*
Погіршення екологічного моніторингу			*	
Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва			*	*
Інше				
Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів			*	
Суттєве вилучення будь-якого невідновного ресурсу			*	
Збільшення споживання значних обсягів палива або енергії			*	*
Суттєве порушення якості природного середовища			*	*
Появу можливостей для досягнення короткострокових цілей, які ускладнюватимуть досягнення довготривалих цілей у майбутньому			*	
Впливи на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності викличуть значний негативний екологічний ефект, негативний прямий або опосередкований вплив на добробут людей (кумулятивний вплив)			*	*

Масштаб просторового впливу Програми оцінено як обмежений – вплив на довкілля розповсюджується по території Миколаївської області. Під час реалізації інвестиційних проєктів та заходів Програми передбачаються:

1. Короткострокові (1 рік) наслідки, а саме: екологічні – тимчасове зростання викидів забруднюючих речовин через будівельні роботи, модернізацію промислових об'єктів); вторинні наслідки – підвищення

концентрацій пилу та викидів від транспорту може спричинити зниження якості повітря, що вплине на дихальні шляхи населення; соціальні – синергічний ефект від зростання зайнятості населення та економічної активності може покращити добробут населення; короткочасне зниження якості довкілля в результаті будівельних робіт може спричинити зростання ризиків для здоров'я населення;

2. Довгострокові (10-15 років) наслідки, а саме: можливі екологічні наслідки у разі невиконання запланованих Звітом про СЕО заходів щодо запобігання негативним впливам на довкілля – зниження родючості ґрунтів через хімічне забруднення та ерозійні процеси; кумулятивний та синергічний ефекти – забруднення водних ресурсів може вплинути на якість питної води та стан екосистем, довготривале підвищення рівня забруднення призводить до значного зменшення біорізноманіття; соціальні наслідки – вплив на здоров'я населення через постійний контакт з забрудненими водними ресурсами, ґрунтами та повітрям, що може збільшити поширеність захворювань дихальних шляхів, серцево-судинних захворювань, ракових захворювань. У разі успішного впровадження заходів Програма сприятиме зростанню рівня доходів та розвитку інфраструктури.

3. Дуже довгострокові наслідки (50-100 років), а саме: можливі екологічні наслідки у разі невиконання запланованих Звітом про СЕО заходів щодо запобігання негативним впливам на довкілля – постійні та кумулятивні ефекти можуть призвести до значного скорочення природних територій та втрати деяких видів, екологічні зміни, пов'язані з кліматичними змінами та забрудненням, можуть вплинути на природні екосистеми, відновлення яких може стати неможливим. Негативні соціальні наслідки передбачають зростання поширеності захворювань унаслідок незадовільного екологічного стану. Позитивний вплив – на економіку внаслідок розвитку інфраструктури, але можливе виснаження природних ресурсів. Програмою заплановано виконання ряду заходів/інвестиційних проєктів, що позитивно вплинуть на стан довкілля та здоров'я населення області. Нижче наведено деталізований аналіз окремих заходів Програми.

Захід «Реалізація заходів програми по боротьбі з карантинним організмом - амброзією полинолистогою на території Миколаївської області на 2025-2029 роки» передбачає:

короткострокові наслідки (1 рік): зменшення чисельності амброзії знижує ризик алергічних реакцій, що є позитивним наслідком для якості повітря і біорізноманіття; поліпшення дихальних умов для алергіків;

середньострокові (3-5 років): зменшення кількості інвазивних видів сприяє відновленню природної рослинності; зниження витрат на медичне обслуговування, зменшення випадків сезонних алергій;

довгострокові (10-15 років): покращення природного стану екосистем, стабільна відсутність амброзії знижує алергени в довкіллі.

Захід «Будівництво, реконструкція, капітальний ремонт об'єктів водопостачання» передбачає:

короткострокові наслідки (1 рік): можливе забруднення відходами під час будівництва, збільшення рівня шуму, викиди шкідливих забруднюючих речовин у атмосферне повітря; тимчасові ризики від забруднення повітря;

середньострокові (3-5 років): стабілізація систем водопостачання знижує ризики забруднення питної води;

довгострокові (10-15 років): синергійний ефект як покращення водного ресурсу, зростання кількості населення з доступом до якісної води.

Заходи *«Нове будівництво водозабору з р. Південний Буг (м. Нова Одеса, Миколаївська область) та магістрального водогону для забезпечення водою м. Миколаїв у зв'язку з необхідністю ліквідації негативних наслідків, пов'язаних із знищенням Каховської гідроелектростанції»*, *«Реконструкція Жовтневого водосховища у зв'язку з необхідністю ліквідації негативних наслідків, пов'язаних із знищенням Каховської ГЕС»* та *«Будівництво нових очисних споруд водопостачання (ОСВ) в межах існуючих ОСВ міста Миколаєва»* передбачають:

короткострокові наслідки (1 рік): тимчасові зміни у водному режимі річки; під час реконструкції й нового будівництва можливе тимчасове підвищення забруднення довкілля через будівельні роботи; потенційно короточасні ризики для місцевого населення через шумовий вплив й забруднення атмосфери;

середньострокові (3-5 років): стабілізація водного режиму, поліпшення якості води, зниження ризиків підтоплення; відновлення водного балансу, стабілізація екосистем; покращення водопостачання для населення, зменшення захворювань, пов'язаних із якістю води; сучасні очисні споруди покращують якість води

довгострокові (10-15 років): стабільне водопостачання, поліпшення екологічної ситуації в районі; стабільний позитивний ефект на ґрунтові води, оскільки забезпечення водою знижує залежність від місцевих підземних водних ресурсів, зберігає природний баланс; стабільно зменшуються захворювання, пов'язані з якістю питної води.

Захід *«Продовження реалізації розподіленої генерації на базі когенераційних установок, сонячних, вітрових електростанцій на об'єктах комунальної теплоенергетики та водопровідно-каналізаційного господарства»* полягає у подальшому розвитку відновлюваних джерел енергії на базі сонячних, вітрових електростанцій та розподіленої генерації й передбачає:

короткострокові наслідки (1 рік): мінімальне забруднення на етапі будівництва, шумові та візуальні зміни ландшафту;

середньострокові (3-5 років): зниження споживання традиційних видів палива, що позитивно впливає на якість повітря;

довгострокові (10-15 років): зменшення викидів парникових газів, підтримка сталого розвитку;

Захід *«Розвиток виробництва теплової енергії з альтернативних видів палива для потреб опалення об'єктів житлово-комунального господарства та бюджетної сфери, в тому числі придбання мобільних котельнь на альтернативному паливі»* передбачає:

короткострокові наслідки (1 рік): вплив на ландшафт та можливе забруднення довкілля під час будівництва мобільних котельнь;

середньострокові (3-5 років): зниження залежності від традиційних джерел енергії; стабільне опалення для житлових і бюджетних установ;

довгострокові (10-15 років): зменшення використання викопного палива, зниження викидів та покращення екологічної ситуації (синергетичний ефект).

Заходи щодо *реалізації «Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на 2021 – 2027 роки»*, у тому числі: утримання та матеріально-технічне забезпечення діяльності регіональних ландшафтних парків, Проведення профілактичних протипожежних заходів, спрямованих на запобігання знищенню чи пошкодженню вогнем об'єктів природно-заповідного фонду тощо» передбачають:

короткострокові наслідки (1 рік): покращення екологічного контролю, впровадження заходів для зниження забруднення повітря, води, ґрунтів; збереження ландшафтного різноманіття, мінімізація антропогенних впливів; зменшення ризику пожеж, захист біорізноманіття; стабілізація санітарно-епідеміологічного стану; сприяє зменшенню ризику захворювань через покращення загальної екологічної ситуації; попередження респіраторних захворювань від диму під час пожеж;

середньострокові (3-5 років): позитивний вплив на всі компоненти довкілля через поступове покращення якості водних ресурсів, ґрунтів та повітря; підвищення екологічної стійкості територій, підтримка природного різноманіття; збереження природних екосистем і стабільності місцевих видів;

довгострокові (10-15 років): зміцнення екосистем, стабільне зниження рівня забруднення в прилеглих районах; створення умов для сталого розвитку регіону та підвищення якості життя населення, збереження біорізноманіття; мінімізація пожежонебезпечних ситуацій, збереження природних ресурсів (синергетичний ефект).

Заходи щодо «Впровадження сучасних технологій поводження з відходами, придбання та впровадження установок, обладнання та машин для збору, транспортування, перероблення, знешкодження та складування побутових відходів, відходів руйнувань» та «Залучення інвестицій на будівництво комплексів з переробки твердих побутових відходів» передбачають:

короткострокові наслідки (1 рік): зниження забруднення за рахунок поліпшення технологій утилізації; покращення інфраструктури поводження з відходами, що зменшує ризик забруднення; оптимізація переробки твердих побутових відходів, зниження кількості сміттєзвалищ; мінімізація ризиків забруднення водоносних горизонтів; зменшення ризику заражень через покращену систему збору та утилізації; зниження ризику інфекційних хвороб;

середньострокові (3-5 років): поліпшення якості повітря та ґрунтів, зменшення випадків несанкціонованих сміттєзвалищ; збереження територій для природного відновлення; покращення санітарної ситуації, зменшення шкідливих впливів на поверхневі й підземні води, ґрунти;

довгострокові (10-15 років): покращення екологічного середовища для життя, зниження забруднення; забезпечення умов для екологічного сталого розвитку області, мінімізація забруднення.

Реалізація Програми не має призводити до негативного впливу на об'єкти історико-культурної спадщини. Програма не передбачає появи нових ризиків для здоров'я населення області. До того ж реалізація завдання *«Розвиток системи первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медицини»* має сприяти покращенню здоров'я населення. До покращення транспортної системи має привести реалізація заходу *«Забезпечення проведення ремонту та утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах Миколаївської області»*.

Програма не передбачає послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки, натомість передбачає покращення поводження з відходами та підвищення енергоефективності управління міським господарством.

Таким чином, значущість впливів та загальних змін в навколишньому природному середовищі оцінюється як допустима, тобто прогнозні зміни в довкіллі не перевищують природну звичайну мінливість, впливають на окремі компоненти довкілля лише на локальній території Миколаївської області.

3.2. ЗАХОДИ, ЩО ПЕРЕДБАЧАЄТЬСЯ ВЖИТИ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ, ЗМЕНШЕННЯ ТА ПОМ'ЯКШЕННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ

З метою запобігання, уникнення, зменшення (пом'якшення), усунення, обмеження впливу на довкілля можливих негативних чинників під час реалізації заходів/інвестиційних проєктів Програми економічного і соціального розвитку Миколаївської області передбачається вживати наступні заходи.

Вони розроблені відповідно до чинного законодавства України та охоплюють різні сфери охорони довкілля, безпеку життєдіяльності та інші галузі.

Впровадження цих заходів є критично важливим для підтримання сталого розвитку Миколаївської області, забезпечення екологічної безпеки та збереження природних ресурсів відповідно до сучасних вимог законодавства України.

у сфері охорони геологічного середовища, у тому числі мінерально-сировинної бази (корисних копалин):

- дотримання вимог Кодексу України про надра щодо регулювання гірничих відносин з метою забезпечення раціонального, комплексного використання надр для задоволення потреб у мінеральній сировині та інших потреб суспільного виробництва, охорони надр, гарантування при користуванні надрами безпеки людей, майна та навколишнього природного середовища, а також охорона прав і законних інтересів підприємств, установ, організацій та громадян;

- визначення відповідно до встановлених законом вимог конкретного напряму використання земельних ділянок та їх правового режиму в межах відповідної категорії земель та функціонального призначення території;

- дотримання вимог ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування та забудова територій»;
- реалізація місцевих програм розвитку мінерально-сировинної бази, раціонального використання та охорони надр;
- здійснення контролю за використанням та охороною надр;
- додержання встановленого законодавством порядку надання надр у користування та не допущення самовільного користування надрами;
- використання надр відповідно до цілей, для яких їх було надано;
- здійснення раціонального вилучення і використання запасів корисних копалин і наявних у них компонентів;
- забезпечення безпеки людей, майна та довкілля;
- виконання інших вимог щодо користування надрами, встановлені законодавством України;
- забезпечення охорони ділянок надр, що становлять особливу наукову або культурну цінність (ст. 59 Кодексу України про надра);
- встановлення та дотримання режиму санітарно-захисної зони для гірничих об'єктів згідно з вимогами ДСП 173-96 «Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів»;
- моніторинг і контроль стану надр: виконання моніторингових досліджень надр під час видобування корисних копалин, запобігання ерозії та зсувів;
- здійснення заходів щодо відновлення родючості ґрунтів на територіях, залучених до гірничих робіт згідно з вимогами Закону України «Про охорону земель».

у сфері користування земельними ресурсами та охорони ґрунтів:

- забезпечення реалізації державної політики щодо використання та охорони земель, в тому числі вимог Закону України «Про охорону земель», Закону України «Про державний контроль за використанням та охороною земель», Земельного кодексу України тощо;
- участь у реалізації регіональних програм використання земель, підвищення родючості ґрунтів, охорони земель;
- виконання заходів програми розвитку агропромислового комплексу Миколаївської області на 2021-2025 роки;
- дотримання вимог статті 48 Закону України «Про охорону земель» щодо:
 - максимального збереження площі земельних ділянок з ґрунтовим і рослинним покривом;
 - зняття та складування у визначених місцях родючого шару ґрунту з наступним використанням його для поліпшення малопродуктивних угідь, рекультивації земель та благоустрою населених пунктів і промислових зон;
 - недопущення порушення гідрологічного режиму земельних ділянок;
 - дотримання екологічних вимог, установлених законодавством України, при проектуванні, розміщенні та будівництві об'єктів;
- здійснення якісного вертикального планування рельєфу проєктної території згідно з вимогами пункту 12.2 ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування та

забудова територій». Правильне врахування особливостей рельєфу місцевості полегшує прийняття проєктних рішень, зменшує вартість будівельних робіт, забезпечує сприятливі умови для розміщення будівель, елементів благоустрою, організації руху транспорту і пішоходів. Виправлення і зміна природного рельєфу вирішується шляхом складання проєкту вертикального планування території, відведеної для будівництва об'єкту. Завданням вертикального планування є проєктування повздовжніх ухилів території, що забезпечує організацію стоку атмосферних опадів і виведення їх до дощової каналізації і нормальні умови для руху транспорту відповідно до нормативних параметрів. Для забезпечення цієї умови передбачаються при необхідності підсипки і зрізки ґрунту для встановлення потрібного повздовжнього ухилу;

- здійснення зняття, перенесення, складування, зберігання ґрунтового покриву відповідно до вимог Закону України «Про охорону земель» та Земельного кодексу України. Ґрунти земельних ділянок є об'єктом особливої охорони. Власники земельних ділянок та землекористувачі не мають права здійснювати зняття та перенесення ґрунтового покриву земельних ділянок без спеціального дозволу центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері здійснення державного нагляду (контролю) в агропромисловому комплексі;

- при здійсненні діяльності, пов'язаної з порушенням поверхневого шару ґрунту, власники земельних ділянок та землекористувачі повинні здійснювати зняття, складування, зберігання поверхневого шару ґрунту та нанесення його на ділянку, з якої він був знятий (рекультивация), або на іншу земельну ділянку для підвищення її продуктивності та інших якостей;

- при проведенні будівельних робіт, пов'язаних з порушенням родючого шару ґрунтового покриву, відокремлена ґрунтова маса підлягає зняттю, складуванню, збереженню та перенесенню на порушені або малопродуктивні земельні ділянки відповідно до робочого проєкту землеустрою. При знятті ґрунтового покриву здійснюватиметься пошарове зняття та роздільне складування верхнього, найбільш родючого шару ґрунту та інших прошарків ґрунту відповідно до структури ґрунтового профілю. Зберігання родючого шару ґрунту здійснюватиметься на території погодженій з місцевими органами влади;

- здійснення нормативного ущільнення ґрунту при засипанні котлованів та траншей відповідно ДБН В.1.1-25:2009 «Інженерний захист територій та споруд від підтоплення та затоплення»;

- виконання мінімального об'єму земляних робіт;
- недопущення порушення гідрологічного режиму земельних ділянок;
- відведення поверхневих вод зі швидкостями, які виключають ерозію ґрунтів;

- здійснення будівельно-монтажних робіт із дотриманням вимог чинного законодавства щодо охорони та збереження навколишнього природного середовища, забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення;

- своєчасне проведення рекультивції порушених земель/територій в обсягах, передбачених робочим проєктом. Землекористувачі повинні здійснювати зняття поверхневого шару ґрунту та нанесення його на ділянку, з

якої він був знятий (рекультивація), або на іншу земельну ділянку для підвищення її продуктивності та інших якостей;

- виконання комплексу необхідних заходів щодо захисту земель від ерозії, підтоплення, вторинного засолення, пересушення, ущільнення, псування, забруднення, засмічення відходами, заростання бур'янами, чагарниками та дрібноліссям;

- облаштування територій підприємств/виробничих комплексів/полігонів ТПВ системою дощової каналізації, яку необхідно проєктувати як комплексну систему інженерних мереж з гідро ізольованими резервуарами накопичувачами;

- використання локальних систем очищення стоків (дощові й талі стічні води) з можливістю подальшого використання умовно очищених вод для миття території, поливу зелених насаджень, наповнення пожежних резервуарів тощо або наступного скиду у наявні каналізаційні мережі;

- у разі проливів, витоків нафтопродуктів здійснювати негайне прибирання пролитого нафтопродукту, засипання сорбентом місця розливу з подальшою передачею спеціалізованим підприємствам на утилізацію;

- заборона влаштування неорганізованих звалищ для побутових і промислових відходів;

- заборона спалювання виробничих та побутових відходів, опалого листя, стерні тощо;

- запобігання забрудненню ґрунтів сільськогосподарських земель: зниження використання хімічних засобів на сільгоспугіддях, постійний моніторинг і контроль за використанням пестицидів та мінеральних добрив відповідно до вимог Закону України «Про охорону земель»;

- проведення науково-технічних досліджень з вивчення наявності й розвитку екзогенно-геологічних процесів, розроблення та запровадження комплексу гідротехнічних заходів з інженерної підготовки та захисту територій: берегоукріплення, протизсувні заходи та благоустрій пляжів; регулювання річища річок та струмків, благоустрій наявних ставків і водосховищ, ліквідацію заболоченостей; захист від підтоплення; протиерозійні заходи; протипросадні і протикарстові заходи.

у сфері попередження негативних наслідків від екзогенних геологічних процесів та підтоплення територій

- проведення науково-технічних досліджень з вивчення наявності й розвитку екзогенно-геологічних процесів, розроблення та запровадження комплексу гідротехнічних заходів з інженерної підготовки та захисту територій: берегоукріплення, протизсувні заходи та благоустрій пляжів; регулювання річища річок та струмків, благоустрій наявних ставків і водосховищ, ліквідацію заболоченостей; захист від підтоплення; протиерозійні заходи; протипросадні і протикарстові заходи;

- виконання заходів Цільової програми захисту населення і територій Миколаївської області від надзвичайних ситуацій на 2024-2028 роки;

- реалізація заходів «Комплексної про-грами охорони довкілля Миколаївської області на 2021-2027 роки»;

- будівництво захисних споруд: зведення підпірних стінок, дамб і насипів, які попереджають ерозію та абразію берегів. Використання природних та штучних матеріалів (геосіток, бетонних конструкцій, кам'яних укріплень);

- рослинне укріплення: посадка дерев та кущів з розгалуженою кореневою системою для укріплення берегових схилів. Це сприятиме захисту від зсувів і покращенню біорізноманіття;

- будівництво і модернізація систем відведення дощових та паводкових вод у населених пунктах і сільськогосподарських угіддях та забезпечення належної роботи існуючих дренажних систем;

- реконструкція водозахисних споруд: зміцнення існуючих водозахисних дамб, а також реконструкція Жовтневого водосховища та інших водозахисних об'єктів для мінімізації підтоплень через пошкодження або природні катастрофи;

- створення «буферних зон» навколо територій із високою ймовірністю зсувів, що дозволяє знизити навантаження на ці території;

- заборона будівництва на ділянках з високою ймовірністю зсувів та абразії згідно із Земельним кодексом України (ст. 58);

- залучення інвестицій для реалізації проєктів з укріплення берегів, управління ризиками підтоплення та відновлення територій, пошкоджених зсувами та абразією. Підтримка реалізації проєктів через партнерські програми з міжнародними організаціями.

у сфері поводження з відходами виробництва та споживання передбачається:

- дотримання правових, організаційних, економічних засад діяльності щодо запобігання утворенню, зменшення обсягів утворення відходів, зниження негативних наслідків від діяльності з управління відходами, сприяння підготовці відходів до повторного використання, рециклінгу і відновленню з метою запобігання їх негативному впливу на здоров'я людей та навколишнє природне середовище, що визначені Законом України «Про управління відходами»;

- заохочення та підтримка сталого виробництва і споживання продукції;

- запобігання утворенню та зменшення обсягів утворення відходів;

- заохочення проєктування, виробництва та використання ресурсоефективної та більш довговічної продукції, у тому числі подовження строку її використання, а також продукції, придатної до ремонту, повторного використання та модернізації;

- виділення з відходів сировини, яка може бути використана повторно;

- визначення продукції, яка є основним джерелом засмічення навколишнього природного середовища, та вжиття відповідних заходів для запобігання та зменшення утворення відходів такої продукції;

- проведення інформаційних кампаній для підвищення обізнаності громадськості з питань запобігання утворенню відходів та забрудненню навколишнього природного середовища;

- сприяння створенню спеціалізованих підприємств усіх форм власності для збирання, оброблення, утилізації та видалення відходів, а також для виготовлення, монтажу та сервісного обслуговування відповідного устаткування;

- забезпечення підготовки відходів до повторного використання, рециклінгу та інших операцій з відновлення відходів шляхом створення та діяльності об'єктів оброблення відходів, запровадження економічних інструментів та встановлення цільових показників із збирання, підготовки відходів до повторного використання, рециклінгу або інших операцій з відновлення відходів, а також інших заходів;

- забезпечення роздільного збирання відходів (папір і картон, пластик, скло, метал) у населеному пункті для вдосконалення підготовки відходів до повторного використання, забезпечення високоякісного рециклінгу та інших операцій з відновлення. Відходи підлягають роздільному збиранню та не повинні змішуватися з іншими відходами або матеріалами, що мають різні властивості.

- створення умов для забезпечення роздільного збирання біовідходів, текстилю, небезпечних відходів у складі побутових та інших видів відходів, що підлягають роздільному збиранню;

- забезпечення повного збирання, належного зберігання та недопущення знищення і псування відходів, для утилізації яких в Україні існує відповідна технологія, що відповідає вимогам екологічної безпеки;

- забезпечення ліквідації несанкціонованих і неконтрольованих звалищ відходів самостійно або за рішенням уповноважених на це органів;

- забезпечення управління побутовими відходами згідно з правилами благоустрою населеного пункту, регіональними та місцевими планами управління відходами;

- забезпечення кожному утворювачу побутових відходів надання послуг з управління побутовими відходами;

- здійснення органами місцевого самоврядування організації роздільного збирання побутових відходів згідно з методикою роздільного збирання побутових відходів, яка затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері житлово-комунального господарства;

- забезпечення збирання великогабаритних, ремонтних, небезпечних відходів, відходів зелених насаджень окремо від інших побутових відходів;

- обладнання контейнерними майданчиками для роздільного збирання побутових відходів, урнами для збирання побутових відходів житлових масивів і внутрішньо дворових територій, доріг загального користування, зупинок громадського транспорту та інших об'єктів благоустрою населеного пункту, а також місця проведення масових заходів;

- зменшення шкідливого впливу побутових відходів на навколишнє природне середовище та здоров'я людини;

- оновлення наявного парку спеціальної техніки, для забезпечення безперебійного виконання робіт із санітарного очищення міста (збирання та вивезення побутових відходів), у тому числі техніки для миття контейнерів, які використовуються для збору побутових відходів;

- оновлення парку контейнерів для збору ТПВ;

- придбання контейнерів для збирання вторинної сировини та спеціалізованої техніки для обслуговування контейнерів для збирання вторинної сировини;

- будівництво ліній сортування твердих побутових відходів;

- залучення інвестицій на будівництво комплексів з переробки твердих побутових відходів;

- реалізація заходів «Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на 2021-2027 роки».

у сфері охорони водного середовища, водопостачання й водовідведення:

- дотримання вимог Водного кодексу України щодо додержання особливих правил користування водними ресурсами, раціонального їх використання та екологічно спрямованого захисту;

- здійснення заходів щодо раціонального використання і охорони вод та відтворення водних ресурсів;

- контроль за використанням і охороною вод та відтворенням водних ресурсів;

- організація роботи, пов'язаної з ліквідацією наслідків аварій та стихійного лиха, погіршенням якості вод або їх шкідливою дією, залучення у встановленому порядку до цієї роботи підприємств, установ і організацій;

- розроблення та впровадження заходів із збереження малих річок та/або джерел;

- поліпшення якості забезпечення водними ресурсами населення й галузей економіки, включаючи будівництво (реконструкцію) та підвищення екологічної надійності водосховищ, каналів, водоводів, систем водозабезпечення;

- зменшення обсягів забруднень з точкових та дифузних джерел;

- забезпечення екологічно безпечного функціонування водосховищ, каналів, водоводів та інших штучно створених водних об'єктів;

- запобігання забрудненню підземних вод;

- заохочення раціональному та екологічно безпечному використанню водних ресурсів, підвищенню технологічного рівня водокористування, впровадження маловодних і безводних технологій (повторне використання стічних вод, удосконалення замкнених (безстічних) систем виробничого водопостачання тощо;

- упорядкування водоохоронних зон і прибережних смуг;

- виконання заходів з берегоукріплення, будівництва протиерозійних гідротехнічних споруд, захисних дамб тощо;

- розчищення русел річок, підтримання необхідного санітарного стану річок;
- виконання заходів по відведенню поверхневих вод у зонах підтоплення, проведення меліоративних робіт;
- організація систем централізованого відведення поверхневого стоку з урахуванням будівництва сучасних, ефективних очисних споруд та організованим скидом, відповідно до вимог статті 70 Водного Кодексу України;
- розвиток системи питного водопостачання та водовідведення, нарощування пропускної спроможності системи водовідведення, забезпечення резерву продуктивності міської каналізації для нового житлового будівництва, каналізування садибної забудови;
- реконструкція й модернізація діючих очисних споруд, напірних трубопроводів, самопливних колекторів, насосних станцій каналізації, глибоководного випуску тощо на території Миколаївської міської територіальної громади;
- модернізація системи каналізації перекладкою амортизованих колекторів і мережі з використанням сучасних матеріалів з антикорозійною та абразивною стійкістю, реконструкцією насосних станцій, дублюванням напірних колекторів, прокладкою самопливних колекторів;
- удосконалення технології очищення стічних вод, підвищення ефективності головних стадій її очищення та знезараження;
- будівництво мереж, насосних станцій і напірних колекторів у районах нової та не каналізованої забудови з метою повного охоплення міста централізованою каналізаційною мережею;
- забезпечення прокладання мереж централізованого водопостачання та водовідведення до житлових будинків, які не мають доступу для підключення до міських мереж, для подальшого підключення власниками житлових будинків до систем водозабезпечення та каналізації;
- продовження реалізації інвестиційно-го проєкту «Розвиток системи водопостачання та водовідведення в м. Миколаїв» за рахунок кредитних ресурсів Європейського інвестиційного банку;
- впровадження новітніх, водозберігаючих, енергозберігаючих, комплексних технологій очищення забруднених вод, у першу чергу у комунальному господарстві;
- упровадження колективних установок доочистки питної води в закладах соціальної сфери та місцях масового перебування людей;
- реалізація проєкту «Нове будівництво водозабору з р. Південний Буг (м. Нова Одеса, Миколаївська область) та магістрального водогону для забезпечення водою м. Миколаїв у зв'язку з необхідністю ліквідації негативних наслідків, пов'язаних із знищенням Каховської гідроелектростанції, Миколаївська область»;
- реалізація проєкту «Будівництво нових очисних споруд водопостачання (ОСВ) в межах існуючих ОСВ міста Миколаєва»;
- забезпечення відновлення резервних джерел водопостачання міста;

- реалізація проєкту «Реконструкція Жовтневого водосховища у зв'язку з необхідністю ліквідації негативних наслідків, пов'язаних із знищенням Каховської гідроелектростанції, Миколаївська область»;
- забезпечення раціонального використання питної води, встановлення лічильників води на підприємствах, впровадження заходів з економії водних ресурсів згідно з вимогами Закону України «Про питну воду та водопостачання»;
- модернізація виробничої бази, удосконалення правових і економічних основ функціонування водопровідно-каналізаційного господарства області;
- реалізація заходів «Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на 2021-2027 роки».

у сфері охорони атмосферного повітря

- дотримання правових, організаційних основ та екологічних вимог в галузі охорони атмосферного повітря Закону України «Про охорону атмосферного повітря», що спрямований на збереження та відновлення природного стану атмосферного повітря, створення сприятливих умов для життєдіяльності, забезпечення екологічної безпеки та запобігання шкідливому впливу атмосферного повітря на здоров'я людей та навколишнє природне середовище;
- вживання заходів щодо зменшення обсягів викидів забруднюючих речовин і впливу фізичних факторів;
- раціональне планування та забудова населених пунктів з дотриманням нормативно визначеної відстані до транспортних шляхів;
- виведення з густонаселених житлових кварталів за межі міста транспортних підприємств, вантажного транзитного автомобільного транспорту;
- запровадження обмеження в'їзду автомобільного транспорту та інших транспортних засобів та установок у сельбищні, курортні, лікувально-оздоровчі, рекреаційні та природно-заповідні зони, місця масового відпочинку та туризму;
- влаштування майданчиків для відстою вантажного транспорту на межі міста для зменшення навантаження на вулично-дорожню мережу міста від вантажного автотранспорту;
- поліпшення стану утримання транспортних шляхів і вуличного покриття;
- заохочення освоєння відновлюваних джерел енергії, в тому числі сонячної енергетики, вітрової енергетики, біоенергетики;
- реалізація заходів «Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на 2021-2027 роки»;
- встановлення та дотримання режиму санітарно-захисної зони для підприємств/шкідливих виробництв згідно з вимогами ДСП 173-96 «Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів»;
- здійснення організаційно-господарських, технічних та інших заходів щодо забезпечення виконання вимог, передбачених стандартами та нормативами екологічної безпеки у галузі охорони атмосферного повітря, дозволами на викиди забруднюючих речовин тощо;
- заздалегідь розробляти спеціальні заходи щодо охорони атмосферного повітря на випадок виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та

природного характеру і вживати заходів для ліквідації причин, наслідків забруднення атмосферного повітря;

- скорочення викидів шляхом впровадження сучасних фільтраційних установок на промислових об'єктах, перехід на менш забруднюючі види палива на виконання Закону України «Про охорону атмосферного повітря», ст. 11;

- моніторинг якості повітря шляхом створення нових і модернізація наявних станцій моніторингу якості повітря у найбільш промислово насичених районах згідно з вимогами ст. 15 Закону України «Про охорону атмосферного повітря».

у сфері адаптації до змін клімату:

- впровадження практичних заходів та проєктів, що спрямовані на вирішення завдань кліматичної адаптації згідно з розпорядженнями Кабінету Міністрів України від 07.12.2016 № 932-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року» та від 06.12.2016 № 878-р «Про затвердження плану заходів щодо виконання Концепції реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2030 року»;

- впровадження чистих ресурсозберігаючих технологій;

- впровадження заходів щодо скорочення викидів парникових газів;

- адаптація до зміни клімату, підвищення опірності та зниження ризиків, пов'язаних із зміною клімату, впровадження та виконання заходів Стратегії адаптації до зміни клімату для Миколаївської області (наразі в процесі затвердження);

- заохочення освоєння відновлюваних джерел енергії, в тому числі сонячної енергетики, вітроенергетики, біоенергетики;

- впровадження енергоефективних технологій та збільшення частки альтернативних джерел енергії (вітро-, сонячні електростанції) на виконання вимог ст. 17 Закону України «Про енергетичну ефективність»;

- продовження реалізації розподіленої генерації на базі когенераційних установок, сонячних, вітрових електростанцій на об'єктах комунальної теплоенергетики та водопровідно-каналізаційного господарства

- розвиток виробництва теплової енергії з альтернативних видів палива для потреб опалення об'єктів житлово-комунального господарства та бюджетної сфери, в тому числі придбання мобільних котелень на альтернативному паливі;

- сприяння залученню інвестицій в термомодернізацію житлових будівель;

- оновлення рухомого складу громадського транспорту, зокрема впровадження заходів стимулювання закупівлі енергоефективних автобусів/трамваїв/тролейбусів перевізниками всіх форм власності;

- популяризація використання велосипедів;

- збільшення частки використання енергоефективного обладнання та матеріалів у будівлях бюджетних установ;

- підвищення рівня обізнаності споживачів енергії з питань енергетичної ефективності, формування енергоефективної поведінки кінцевих споживачів щодо ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів.

у сфері відвернення та зниження шуму й вібрації:

- виведення з густонаселених житлових кварталів за межі міста транспортних підприємств, вантажного транзитного автомобільного транспорту;
- запровадження обмеження в'їзду автомобільного транспорту та інших транспортних засобів та установок у сельбищні, курортні, лікувально-оздоровчі, рекреаційні та природно-заповідні зони, місця масового відпочинку та туризму;
- встановлення та дотримання режиму санітарно-захисної зони для підприємств/шкідливих виробництв згідно з вимогами ДСП 173-96 «Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів»;
- при проектуванні та будівництві нових об'єктів дотримуватися вимог ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування та забудова територій».

у сфері збереження й захисту об'єктів природно-заповідного фонду та біорізноманіття (рослинного й тваринного світів), об'єктів та територій екологічної мережі та Смарагдової мережі:

- збільшення площі природно-заповідного фонду області шляхом створення нових територій та об'єктів;
- впорядкування території наявних територій та об'єктів природно-заповідного фонду, в тому числі винесення в натуру (на місцевості) їх меж;
- розроблення землепорядної документації зі встановлення меж територій та об'єктів природно-заповідного фонду;
- розроблення проєктів створення територій та об'єктів природно-заповідного фонду;
- інвентаризація перспективних територій та об'єктів природно-заповідного фонду Миколаївської області;
- утримання та матеріально-технічне забезпечення діяльності регіональних ландшафтних парків («Гранітно-степове Побужжя», «Кінбурнська коса», «Тилігульський», «Приінгульський»);
- збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, в тому числі забезпечення врахування наявності рідкісних та зникаючих видів флори і фауни, занесених до Червоної книги України при плануванні господарської діяльності і відведенні земель, здійснення заходів щодо моніторингу, охорони та збереження популяцій рідкісних та зникаючих видів;
- дослідження та картування популяцій видів флори, фауни, лишайників та грибів, занесених до Червоної книги України, визначення основних загроз та розроблення заходів зі збереження, створення відповідної бази даних;
- виготовлення охоронних, інформаційних знаків, аншлаків для територій та об'єктів природно-заповідного фонду місцевого значення;
- реалізація заходів «Комплексної програми охорони довкілля Миколаївської області на 2021 – 2027 роки»;
- проведення профілактичних протипожежних заходів, спрямованих на запобігання знищенню чи пошкодженню вогнем об'єктів природно-заповідного фонду;
- встановлення туристично-сервісних зон в туристичних локаціях;

- виявлення місць перебування чи зростання видів фауни і флори та природних оселищ;
- відновлення порушених природних оселищ та оселищ виду;
- проведення моніторингу стану збереження природних оселищ, видів флори та фауни;

- розвиток екомережі області – як результат збереження природної спадщини, удосконалення розподілу земельного фонду, зменшення антропогенного навантаження;

- забезпечення здійснення заходів з реабілітації лісів та відновлення лісових природних комплексів, пошкоджених внаслідок бойових дій;

- проведення робіт з виявлення, вилучення та знешкодження вибухонебезпечних предметів (розмінування, зокрема гуманітарного) у лісових масивах на деокупованих територіях;

- встановлення заборон і обмежень на провадження господарської діяльності, іншого втручання у природне середовище і ландшафти в межах території Смарагдової мережі, якщо така діяльність може мати негативний вплив на ці території;

- здійснення оцінки впливу на довкілля, стратегічної екологічної оцінки та оцінки впливу діяльності на територіях Смарагдової мережі;

- встановлення заборон на знищення, відлов, погіршення умов проживання видів фауни;

- встановлення заборон на використання природних ресурсів, порушення стану та умов місцезростання видів флори;

- сприяння освіті та просвіті щодо цінності територій Смарагдової мережі, природних оселищ та видів фауни і флори;

- врахування цілей збереження територій Смарагдової мережі, досягнення сприятливого статусу збереження природного оселища та сприятливого статусу збереження виду при розробленні нормативно-правових актів та прийнятті рішень органами влади та органами місцевого самоврядування;

- здійснення інших заходів, спрямованих на збереження природних оселищ та видів фауни і флори;

- збільшення площі озеленення населених пунктів (територій загального користування);

- озеленення санітарно-захисної зони підприємств/об'єктів відповідно до вимог ДСП 173-96 «Державні санітарні правила планування та забудови населених пунктів» та ДБН Б.2.2-12:2019 «Планування та забудова територій»;

- забезпечення максимального збереження наявних зелених насаджень та догляду за ними;

- підвищення екологічної культури і свідомості населення – як результат підвищення рівня суспільної екологічної свідомості;

- дотримання вимог Законів України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про Червону книгу України», «Про природно-

заповідний світ України», «Про тваринний світ», «Про рослинний світ», «Про зелені насадження міст та інших населених пунктів» та інших чинних нормативно-правових актів;

- збереження видів, які знаходяться під загрозою через запровадження заходів з охорони і відтворення рідкісних видів флори і фауни, забезпечення умов для збереження місць їх природного існування згідно з вимогами ст. 37 Закону України «Про тваринний світ»;

- охорона природно-заповідних територій через посилення контролю за діяльністю на територіях природно-заповідного фонду для запобігання порушенням природного середовища.

у сфері захисту та збереження об'єктів історико-культурної спадщини:

- дотримання вимог Закону України «Про охорону культурної спадщини»;
- збереження та актуалізація об'єктів культурної спадщини міст;
- забезпечення захисту об'єктів культурної спадщини від загрози знищення, руйнування або пошкодження;
- подальший розвиток та популяризація нематеріальної культурної спадщини Миколаївщини;
- виконання Програми розвитку туризму і курортів Миколаївської області;
- збереження традиційного характеру середовища, охорона і раціональне використання розташованих в його межах пам'яток і об'єктів культурної спадщини, збереження містоформуючої ролі об'єктів культурної спадщини;
- розвиток культурного і духовного середовища, розвиток культурно-мистецьких закладів та створення умов для творчого самовираження;
- відновлення установ та закладів культури, пам'яток архітектури, які пошкоджено внаслідок агресії РФ, нове будівництво, реконструкція, реставрація, капітальний установ та закладів культури, пам'яток архітектури, у тому числі виготовлення проектно-кошторисної документації та проведення експертизи;
- проведення першочергових рятувних археологічних робіт та консервація пошкоджених об'єктів культурної спадщини, які постраждали внаслідок підриву Каховської ГЕС;
- проведення ремонтно-реставраційних робіт на пам'ятках.

у сфері захисту соціального середовища, захисту та поліпшення здоров'я населення:

- дотримання вимог Закону України «Про систему громадського здоров'я»;
- раціональне забезпечення всебічних потреб населення у різних видах послуг, які реалізуються в установах та організаціях громадського обслуговування;
- збільшення площі озеленення населених пунктів (територій загального користування);
- збільшення площі природно-заповідного фонду шляхом створення нових територій та об'єктів, впорядкування території наявних територій та об'єктів природно-заповідного фонду;

- виведення з густонаселених житлових кварталів за межі міста транспортних підприємств, вантажного транзитного автомобільного транспорту;
- впровадження чистих ресурсозберігаючих технологій;
- здійснення контролю за обсягом і складом забруднюючих речовин, що викидаються в атмосферне повітря, і рівнями фізичного впливу та вести їх постійний облік;
- забезпечення здійснення організаційно-господарських, технічних та інших заходів щодо забезпечення виконання вимог, передбачених стандартами та нормативами екологічної безпеки у галузі охорони атмосферного повітря;
- гармонійний розвиток населених пунктів з урахуванням інтересів громади, бізнесу та влади;
- зменшення впливу на довкілля промисловості;
- розвиток системи первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медицини;
- відновлення закладів охорони здоров'я, які пошкоджено внаслідок агресії російської федерації, нове будівництво, реконструкція, реставрація, капітальний ремонт закладів охорони здоров'я, у тому числі виготовлення проєктно-кошторисної документації та проведення експертизи;
- запровадження енергозберігаючих заходів, термосанації закладів охорони здоров'я області відповідно до заходів місцевих програм розвитку та підтримки закладів охорони здоров'я;
- розширення мережі закладів охорони здоров'я;
- удосконалення та оптимізація системи громадського здоров'я Миколаївської області;
- підвищення рівня комфорту середовища проживання;
- соціальна реабілітація та соціальна допомога;
- реалізація заходів програми боротьби з сажковими хворобами зернових культур на території Миколаївської області на 2025-2029 роки;
- розвиток туристичної та курортної інфраструктури;
- забезпечення високої якості життя людей;
- підготовка населення до життя та діяльності в умовах економіки, що змінюється;
- сприяння здоровому способу життя: відновлення об'єктів фізкультури і спорту, які пошкоджено внаслідок збройної агресії РФ, нове будівництво, реконструкція, реставрація, капітальний ремонт об'єктів фізкультури і спорту тощо.

у сфері безпеки життєдіяльності з урахуванням військового ризику:

- посилення інфраструктури цивільного захисту: облаштування додаткових укриттів, встановлення систем оповіщення, забезпечення планів евакуації у разі надзвичайних ситуацій;
- забезпечення безпеки під час можливих надзвичайних подій: проведення тренувань для працівників підприємств і населення щодо дій у випадку техногенних катастроф та військових дій.

- підвищення рівня громадської безпеки;
- виконання заходів обласної Цільової програми територіальної оборони у Миколаївській області на 2022-2026 роки;
- виконання заходів обласної Комплексної програми профілактики злочинності та вдосконалення системи захисту конституційних прав і свобод громадян у Миколаївській області на 2022-2026 роки.

у сфері управління та захисту матеріальних активів:

- проведення інвентаризації матеріальних активів комунальної власності, включаючи інфраструктурні об'єкти, транспортні засоби, обладнання тощо, відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» (ст. 9);
- оцінка стану та визначення рівня амортизації для обґрунтування подальших ремонтних та інвестиційних рішень;
- модернізація та технічне переоснащення інфраструктури водопостачання та водовідведення: модернізація трубопроводів, насосних станцій, водоочисних споруд;
- модернізація та технічне переоснащення інфраструктури комунальної теплоенергетики: реконструкція котелень, заміна старого обладнання на енергоефективне, впровадження систем на базі когенераційних установок, альтернативних видів палива (ст. 3 Закону України «Про теплопостачання»);
- модернізація та технічне переоснащення транспортних активів: оновлення парку комунального транспорту, закупівля екологічно чистих автобусів, тролейбусів;
- забезпечення матеріально-технічними ресурсами для управління відходами: придбання установок і техніки для збору, транспортування, переробки та утилізації побутових і промислових відходів, включаючи обладнання для сортування і сміттєпереробні комплекси;
- впровадження сучасних технологій переробки твердих побутових відходів для зменшення обсягів сміттєзвалищ;
- захист матеріальних активів від можливих пошкоджень внаслідок надзвичайних ситуацій, військових дій, стихійних лих; забезпечення страхової підтримки для критичної інфраструктури;
- проведення профілактичних протипожежних заходів на промислових об'єктах, в адміністративних і житлових будівлях для зниження ризиків втрат майна;
- підготовка і реалізація інвестиційних проєктів для залучення коштів у сферу оновлення матеріальних активів, модернізації обладнання для забезпечення сталого розвитку промисловості та комунального господарства (ст. 18 Закону України «Про інвестиційну діяльність»);
- співпраця з міжнародними донорами для реалізації проєктів у сфері енергоефективності та захисту довкілля.

Впровадження цих заходів є критично важливим для підтримання сталого розвитку регіону, забезпечення екологічної безпеки та збереження природних ресурсів відповідно до сучасних вимог законодавства України.

3.3. МОНІТОРИНГ НАСЛІДКІВ ВИКОНАННЯ ПРОГРАМИ

Моніторинг – система спостереження і контролю за станом довкілля для прогнозування його змін, прийняття рішень щодо регулювання природо господарювання. Водночас моніторинг – це система спостережень і контролю за станом природних і антропогенних ландшафтів, процесами і явищами, що в них відбуваються, для раціонального використання природних умов і природних ресурсів та їх охорони.

Моніторинг включає, але не обмежується такими етапами: вибір параметрів природного та соціального середовища для певних аспектів; встановлення ключових параметрів моніторингу; візуальний огляд; регулярний відбір зразків/проб та їх дослідження; опитування та зустрічі із громадою, яка потенційно потрапляє в зону впливу об'єкту планованої діяльності; аналіз інформації, що була отримана під час моніторингу та за необхідності розробка комплексу заходів, що усувають або максимально пом'якшують вплив об'єкту на довкілля; перегляд не менше одного разу на рік програми моніторингу та її коригування у разі необхідності.

Моніторинг наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, здійснюється відповідно до Порядку, що затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 16.12.2020 № 1272 «Порядок здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення».

Відповідно до вимог статті 17 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» Замовник у межах своєї компетенції здійснює моніторинг наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

Моніторинг здійснюється з метою виявлення наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, забезпечення здійснення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування, а також у разі виявлення негативних наслідків, не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку, вжиття заходів для їх усунення.

Для здійснення моніторингу Замовник розробляє заходи з урахуванням результатів громадського обговорення, консультацій з органами виконавчої влади у процесі проведення стратегічної екологічної оцінки та транскордонних консультацій (у разі їх проведення). Здійснення таких заходів забезпечує можливість:

виявлення наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, а саме вторинних, кумулятивних,

синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (на один, три-п'ять, 10-15 років, 50-100 років відповідно), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків;

запобігання, зменшення та компенсації негативних наслідків, зумовлених виконанням документа державного планування;

виявлення не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

Заходи, передбачені для здійснення моніторингу, враховують специфіку документа державного планування, період, на який здійснюється планування, та необхідність здійснення моніторингу на різних стадіях виконання документа державного планування.

З метою забезпечення систематичності та об'єктивності спостережень за змінами стану довкілля, у тому числі за станом здоров'я населення, замовник визначає:

зміст заходів, передбачених для здійснення моніторингу, та строки їх виконання;

кількісні та якісні показники, одиниці їх вимірювання та цільові значення таких показників відповідно до кожного з визначених у звіті про стратегічну екологічну оцінку наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення;

кількісні та якісні показники, одиниці їх вимірювання та цільові значення таких показників для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення;

методи визначення кожного із показників, які дають змогу швидко та без надлишкових витрат їх вимірювати;

періодичність вимірювання показників, проведення їх аналізу та співставлення із цільовими значеннями;

засоби і способи виявлення наявності або відсутності наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, з урахуванням можливості виявлення негативних наслідків виконання документа державного планування, не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку.

Моніторинг базується на розгляді обмеженого числа відібраних показників (індикаторів) за кожним зі стратегічних напрямів і аналізі досягнення запланованих результатів. Так, на етапі визначення сфери охоплення стратегічної екологічної оцінки та підготовки звіту були зібрані і проаналізовані доступні дані про стан довкілля та здоров'я населення. На основі проведених консультацій з відповідними заінтересованими сторонами і громадськістю визначений перелік заходів, передбачених для здійснення моніторингу впливів реалізації заходів/інвестиційних проєктів Програми:

моніторинг виконання інвестиційних проєктів: оцінка їх впливу на економічний, соціальний і екологічний розвиток області (табл. 9.2);

аналіз стану довкілля: вивчення змін у стані повітря, водних ресурсів, земельних ресурсів та біорізноманіття (табл. 9.1);

моніторинг впливу на здоров'я населення: дослідження рівня захворюваності, особливо в районах, де здійснюються великі інвестиційні проєкти.

У рамках реалізації документа державного планування моніторинг досягнення цілей запроваджується шляхом порівняння фактично отриманих значень індикаторів з їх базовими значеннями.

Таблиця 3.2. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування (Програми соціально-економічного розвитку області на 2025 рік) для довкілля, у тому числі для здоров'я населення

№ п/п	Захід моніторингу	Об'єкт моніторингу	Показники	Одиниця вимірювання	Цільові значення	Методи вимірювання/ визначення	Періодичність	Засоби виявлення наявності або відсутності наслідків для довкілля
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Моніторинг якості атмосферного повітря та викидів забруднюючих речовин	Викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними та пересувними постами спостережень	Вимірювання концентрацій шкідливих речовин (CO ₂ , NO _x , SO ₂ , суспендованих твердих частинок (пилу), бензапірену, НМЛОС, парів бензину, гасу, вуглеводнів насичених тощо). Відбір проб на запилення та загазованість повітря та прогнозування цих показників.	мкг/м ³ , мг/м ³	Гранично допустимі концентрації (ГДК) та орієнтовних безпечних рівнів діяння (ОБРД) забруднюючих речовин в атмосферному повітрі населених місць згідно з ДСП 173-93, «Гранично допустимі концентрації ГДК та орієнтовні безпечні рівні діяння ОБРД забруднюючих речовин в атмосферному повітрі населених місць»	Газоаналізатори, пиломіри, спеціалізованою ліцензованою лабораторією	Щоквартально або за результатами скарг на якість повітря. Постійний моніторинг із використанням автоматизованих систем або щоквартальні виміри в ручному режимі	Порівняння результатів аналізу з нормативними ГДК
2.	Моніторинг забруднення ґрунтів	Стан ґрунтів на ділянці та прилеглих територіях в межах СЗЗ	Вміст важких металів (Pb, Cd, Hg), нафтопродуктів, пестицидів,	мг/кг рН	ГДК для ґрунтів згідно з «Гігієнічні регламенти допустимого вмісту хімічних речовин у ґрунті» (наказ МОЗ 14.07.2020 № 1595);	Відбір проб ґрунту та лабораторний аналіз, спеціалізованою	Щорічний моніторинг; Родючість - раз/5 років	Порівняння результатів аналізу з нормативними ГДК, родючістю

			рівень кислотності; Показники родючості		Нормативи родючості ґрунтів	ліцензованою лабораторією		
3.	Моніторинг утворення й очищення дощових стічних вод	Вимірювання забруднень у дощових водах, включаючи нафтові вуглеводні, важкі метали, хімічні реагенти. Рівень забруднення дощових стоків після локальних очисних споруд	Біохімічне споживання кисню (БСК), хімічне споживання кисню (ХСК), вміст завислих речовин, нафтопродуктів	мг/л	Зниження концентрацій забруднюючих речовин до рівнів, встановлених екологічними стандартами: ДБН В.2.5-74:2013 «Водопостачання. Зовнішні мережі та споруди. Основні положення проектування», ДБН В.2.5-75:2013 «Каналізація. Зовнішні мережі та споруди. Основні положення проектування», ТУ роботи локальних очисних споруд	Лабораторний аналіз проб стічних вод	Після інтенсивних опадів або щоквартально	Порівняння з нормативними вимогами ТУ роботи очисних споруд
4.	Моніторинг утворення та очищення господарсько-побутових стічних вод	Вимірювання обсягів стічних вод та аналіз їхнього складу на вміст органічних речовин, фосфатів, азоту, аміаку тощо	Біохімічне споживання кисню (БСК), хімічне споживання кисню (ХСК), вміст завислих речовин, нафтопродуктів; обсяги скидання очищених і недостатньо очищених зворотних вод у водні об'єкти;	м³ для об'єму, мг/л для хімічних показників	Зниження концентрацій забруднюючих речовин до рівнів, встановлених екологічними стандартами: ДБН В.2.5-74:2013 «Водопостачання. Зовнішні мережі та споруди. Основні положення проектування», ДБН В.2.5-75:2013 «Каналізація. Зовнішні мережі та споруди. Основні положення проектування», ТУ роботи локальних очисних споруд;	Лабораторний аналіз проб стічних вод	Щомісяця або після досягнення певних обсягів стічних вод	Порівняння з нормативними вимогами очищення побутових стічних вод ТУ роботи очисних споруд

					Нормативи гранично допустимого скидання (ГДС) забруднюючих речовин у водні об'єкти та перелік забруднюючих речовин, скидання яких у водні об'єкти нормується (постанова КМУ від 11.09.1996 № 1100)			
5.	Якість води (зокрема,); одиниці вимірювання – ; цільові значення – згідно з нормативами якості води.	Рівень вмісту шкідливих речовин у поверхневих та підземних водах;обсяги скидання очищених і недостатньо очищених зворотних вод у водні об'єкти; частка населення, яке має доступ до централізованого водопостачання та каналізування	Нітрати, фосфати, важкі метали тощо	мг/л %	Допустимі норми згідно з Державні санітарні норми та правила "Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною" (ДСанПіН 2.2.4-171-10)	Відбір проб води з поверхневих і підземних джерел та їх лабораторний аналіз	Щомісяця	Порівнянн норматив
6.	Моніторинг шумового навантаження	Показник середньодобового рівня шуму;	Звуковий тиск, шум	дБА	Дотримання допустимих норм шуму в житлових та громадських приміщеннях згідно з ДСП 173-93; Наказу МОЗ “Про затвердження Державних	Використання шумомірів	Щоквартально	Порівнянн норматив

		Рівень шуму на межі житлової забудови			санітарних норм допустимих рівнів шуму в приміщеннях житлових та громадських будинків і на території житлової забудови” від 22.02.2019 № 463			
7.	Моніторинг рівня озеленення населених пунктів, у т.ч.: зон громадського користування й СЗЗ	Стан та площа озеленення	Площа зелених насаджень (м²), кількість дерев та кущів	м², кількість рослин	Відповідність проєктним нормам озеленення згідно з ДСП 173-96, ДБН Б.2.2-12:2019 "Планування і забудова територій"	Візуальний огляд та обмірювання площ	Щорічний огляд	Порівняння проєктних вимог з нормативами
8.	Моніторинг поводження з відходами	Небезпечні відходи, вторинна сировина та побутові відходи, умови збору, тимчасового зберігання та передачі іншим власникам, несанкціоновані сміттєзвалища; Полігони ТПВ, станції сортування сміття	Обсяги утворення та перероблення, утилізації твердих побутових відходів; % вторинної сировини, що переробляється; Несанкціоновані сміттєзвалища, облік та стан полігонів ТПВ, що мають санітарний паспорт, кількість сміттєсортувальних підприємств	т/рік	Мінімізація кількості небезпечних відходів, 100% утилізація вторинної сировини згідно з Законом України «Про управління відходами»; ДБН Б.2.2-12:2019; ДСТУ 2195-99, ДСТУ 3910-99, ДСТУ 3911-99, ДСТУ 4462.01:2005, ДСТУ 4462.0.02:2005, ДСТУ 4462.3.01:2006, ДСТУ 4462.3.02:2006	Ведення обліку відходів та звітність	Щоквартально	Співставлення отриманих показників з цільовими значеннями та стандартами аналізу динаміки змін

9.	Моніторинг рівня захворюваності та смертності	Кількість випадків захворювань, зокрема респіраторних і серцево-судинних, онкологічних, туберкульозу тощо; Рівень смертності від окремих причин (онкологічні, респіраторні, серцево-судинні хвороби тощо)	Кількість випадків	на 1000 осіб	Згідно з середніми показниками по області	Ведення обліку	Щоквартально	Співставлення отриманих показників з цільовими значеннями та стандартами аналізу динаміки змін
10.	Моніторинг природних територій, що підлягають охороні	ПЗФ	Рівень заповідності області	%	Згідно з наявними показниками по області, районам	Ведення обліку	Щорічно	Співставлення отриманих показників з цільовими значеннями та стандартами аналізу динаміки змін

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 30.03.1998 № 391 «Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля» в області діє Програма моніторингу довкілля Миколаївської області – регіональна система спостережень, збирання, обробки, передачі інформації про стан довкілля області, прогнозування його змін і розробки науково обґрунтованих рекомендацій для прийняття рішення з запобігання негативним змінам стану довкілля.

Основними завданнями Програми є:

довгострокові систематичні спостереження за станом довкілля області;

аналіз екологічного стану довкілля;

інформаційно-аналітична підтримка прийняття рішень у галузі охорони довкілля, раціональне використання природних ресурсів та екологічної безпеки;

інформаційне обслуговування органів державної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, а також забезпечення екологічною інформацією насе

Для організації моніторингу будуть використані наявні системи моніторингу та інформаційні системи, що діють на базі:

Миколаївського обласного центра контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України» (МОЗ) - атмосферне повітря (фонові показники у м. Миколаєві);

Миколаївського обласного центра з гідрометеорології (ДСНС): АМСЦ Миколаїв, м. Первомайськ, м. Вознесенськ, м. Баштанка та м. Очаків (радіаційний фон);

Регіонального офісу водних ресурсів у Миколаївській області (Держводагентство) - Обсяги забору та використання свіжої води, Обсяги скидання зворотних вод у водні об'єкти, Обсяги скидання очищених і недостатньо очищених зворотних вод у водні об'єкти, Якість води у поверхневих водних об'єктах;

Органів місцевого самоврядування - Частка населення, яке має доступ до централізованого водопостачання та каналізування, Захоронення ТПВ, Несанкціоновані сміттєзвалища;

Інших установ та організацій.

Суб'єкти Програми забезпечують вдосконалення підпорядкованих їм мереж спостережень за станом довкілля, уніфікацію методик спостережень і лабораторних аналізів, приладів і систем контролю, створення банків даних для їх багатоцільового колективного використання.

Загальною метою моніторингу даного проєкту є забезпечення/гарантування того, що всі заходи пом'якшення та мінімізації впливів на довкілля успішно втілюються та є достатньо ефективними.

Результати моніторингу мають бути доведені до відома природоохоронних органів і органів охорони здоров'я, а також громадськості через оприлюднення у Єдиному реєстрі стратегічної екологічної оцінки та на офіційному сайті замовника один раз на рік протягом строку дії документа державного планування та через рік після закінчення такого строку. Звіт з моніторингу міститиме перелік ключових показників за кожним завданням.

Моніторинг може бути використаний для:

порівняння очікуваних і фактичних наслідків, що дає змогу отримати інформацію про реалізацію ДДП;

отримання інформації, яка може бути використана для поліпшення майбутніх оцінок (моніторинг як інструмент контролю якості СЕО);

перевірки дотримання екологічних вимог, встановлених відповідними органами влади;

перевірки того, що ДДП виконується відповідно до ухваленого документа, включаючи передбачені заходи із запобігання, скорочення або пом'якшення несприятливих наслідків.

Для моніторингу виконання інвестиційних проєктів Програми, спрямованих на покращення водопостачання, водовідведення та розвиток енергетичної інфраструктури в Миколаївській області, необхідно розробити систему, що включатиме: цілі кожного проєкту та ключові індикатори успіху; план збору даних та аналіз результатів; оцінку впливу на економіку, соціальний розвиток та екологічну ситуацію; методи та інструменти моніторингу.

Таблиця 3.3. Ключові індикатори для здійснення моніторингу виконання інвестиційних проєктів Програми, що підлягають оцінці впливу на довкілля

Інвестиційний проєкт	Цілі проєкту	Ключові індикатори
Розвиток системи водопостачання та водовідведення у м. Миколаїв	Забезпечення надійного постачання питної води; Підвищення ефективності водовідведення	Економічні: зменшення витрат на ремонт мереж (грн), підвищення ефективності використання ресурсів (%). Соціальні: покращення доступу населення до якісної питної води (% забезпечення). Екологічні: зниження втрат води (%) та зменшення кількості забруднювачів у стічних водах (мг/л)
Нове будівництво водозабору з р. Південний Буг (м. Нова Одеса, Миколаївська область)	Забезпечення альтернативного джерела водопостачання; Зниження залежності від пошкодженої інфраструктури Каховської ГЕС.	Економічні: обсяг інвестицій (млн. грн), річна економія на водопостачанні (грн). Соціальні: кількість населення, забезпеченого якісною водою (тис. осіб). Екологічні: вплив на водні ресурси (ГДК забруднювачів у воді), рівень ефективності використання води (м³ на домогосподарство)
Реконструкція Жовтневого водосховища	Відновлення та покращення об'єму водозабору; Забезпечення стабільного постачання води для населення.	Економічні: обсяг інвестицій (млн грн.), зменшення витрат на аварійне обслуговування.

		Соціальні: покращення доступу населення до води (% забезпечення). Екологічні: стабілізація рівня води у водосховищі, зниження втрат води (%)
Будівництво нових очисних споруд водопостачання (ОСВ) у м. Миколаїв	Забезпечення очищення води відповідно до стандартів якості; Поліпшення екологічної ситуації	Економічні: обсяг капіталовкладень (млн грн.), витрати на експлуатацію (грн). Соціальні: збільшення кількості населення, яке отримує якісну воду (%). Екологічні: зменшення викидів у водойми, покращення якості стоків (мг/л).
Будівництво нової лінії очисних споруд водопостачання № 1 у м. Первомайськ	Забезпечення сучасного ефективного очищення води для населення м. Первомайськ; Підвищення ефективності системи водопостачання.	Економічні: обсяг інвестицій (млн грн), економія на обслуговуванні мереж. Соціальні: збільшення доступу до очищеної води (тис. осіб). Екологічні: зниження концентрації шкідливих речовин у воді, ефективність очищення (%)
Нове будівництво вітрової електричної станції потужністю 12 МВт ОКП «Миколаївоблтеплоенерго»	Забезпечення відновлюваної енергії для потреб області; Зниження викидів CO ₂ за рахунок використання чистої енергії	Економічні: обсяг виробленої електроенергії (МВт/рік), економія на енергетичних ресурсах. Соціальні: кількість створених робочих місць. Екологічні: зниження викидів парникових газів (тонн CO ₂), збільшення частки відновлювальних джерел енергії у загальному енергетичному балансі (%)

План моніторингу виконання інвестиційних проєктів Програми включатиме: регулярний збір даних про економічні, соціальні та екологічні індикатори; аналіз результатів на відповідність ключових індикаторів встановленим цільовим значенням; оцінка впливу й порівняння отриманих результатів з початковими показниками та аналіз довгострокових наслідків; оприлюднення результатів (щоквартальна та щорічна звітність) щодо досягнення цілей і виконання проєктів.

Методи моніторингу виконання інвестиційних проєктів Програми полягають у: економічному аналізі інвестицій, витрат та ефективності проєктів; проведенні соціологічних досліджень через опитування населення для оцінки доступності та якості послуг; проведенні екологічного моніторингу (регулярні

вимірювання якості води, повітря та рівня забруднення довкілля); проведенні технологічного аудиту й оцінки ефективності роботи нових інфраструктурних об'єктів.

Періодичність моніторингу виконання інвестиційних проєктів Програми: щоквартально (моніторинг основних економічних та екологічних показників) й щорічно (аналіз соціальних показників та довгострокових змін).

Розроблена система моніторингу допоможе ефективно оцінювати виконання інвестиційних проєктів і сприятиме підвищенню економічної, соціальної та екологічної стійкості області.

У разі коли під час здійснення моніторингу виявлено не передбачені звітом про стратегічну екологічну оцінку негативні наслідки виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, замовник вживає заходів для їх усунення, а також подає органу державної влади, який затвердив документ державного планування, пропозиції щодо внесення змін до такого документа з метою усунення негативних наслідків.

РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ

Охорона праці є невід'ємною складовою безпеки життєдіяльності та важливим фактором, що визначає якість робочого середовища.

Головною метою охорони праці є забезпечення безпеки та здоров'я працівників шляхом запобігання можливим ризикам та негативним наслідкам, що можуть виникнути під час виконання роботи.

Загальна характеристика потенційно шкідливих і небезпечних факторів.

1. Освітлення. Освітлення поділяється на кілька складових. Природне освітлення надходить через вікна і відбивається від поверхонь, забезпечуючи приємне та натуральне світло, що знижує втомленість та покращує настрій працівників завдяки природному джерелу світла.

Штучне освітлення представлене різними типами ламп: розжарювання, газорозрядними та світлодіодними лампи, які забезпечують необхідний рівень освітленості приміщення у вечірні та погодні затемнені дні, а також вносить додатковий комфорт до робочого середовища.

Використання комбінованої системи освітлення дозволяє точно регулювати яскравість та напрямок світла, щоб забезпечити оптимальні умови для концентрації та продуктивної роботи працівників.

Освітлення має відповідати встановленим нормативам, характеру зорової виробничої діяльності:

1. Забезпечувати достатню рівномірність, постійність освітлення, відсутність умов преадаптації органів зору.

2. Не створювати сліпучої дії від джерела світла і предметів, що знаходяться в полі зору.

3. Не створювати на робочих поверхнях різких та глибоких тіней, бути рівномірним на площині, що освітлюється.

Загальна освітленість робочих місць для офісів з комп'ютерами є рівень 200-300 люкс, що забезпечує достатню яскравість для роботи за комп'ютером, зменшуючи втомленість очей та підвищуючи продуктивність працівників.

3. Вентиляція - це організований і регульований повітрообмін, що забезпечує видалення з приміщення забрудненого повітря і подавання на його місце свіжого. Задачею вентиляції є забезпечення чистоти повітря та заданих метеорологічних умов у виробничих приміщеннях.

Природна вентиляція може бути неорганізованою та організованою. Неорганізована природна вентиляція (інфільтрація) здійснюється зміною повітря в приміщеннях через нещільності в елементах будівельних конструкцій завдяки різниці тиску зовні й усередині приміщення. Організована природна вентиляція (аерація) може бути витяжна без організованого припливу повітря (канална аерація) і витяжна з організованим припливом повітря (канална та безканална аерація). 3 Перевагою природної вентиляції є її енергоефективність, оскільки не вимагає додаткових затрат на електроенергію, але може бути менш ефективною

в спекотну або холодну погоду. Основний її недолік у тому, що повітря надходить у приміщення без попереднього очищення.

Штучна (механічна) вентиляція, на відміну від природної, дозволяє контролювати швидкість і об'єм повітряного потоку, а також фільтрувати та очищувати повітря.

5. Пожежна небезпека - потенційна можливість виникнення пожежі внаслідок наявності певних умов або факторів, які можуть спричинити займання та поширення вогню. Більшість пожеж виникає з безпосередньої вини людей внаслідок відсутності елементарних знань та недотримання правил і норм пожежної безпеки. Згідно Кодексу цивільного захисту України (статті № 40) навчання працюючого населення діям у надзвичайних ситуаціях є обов'язковим і здійснюється в робочий час за рахунок коштів роботодавця за програмами підготовки населення діям у надзвичайних ситуаціях, а також під час проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту.

Пожежна безпека забезпечується кількома основними системами та заходами, кожен з яких відіграє важливу роль у запобіганні та ліквідації пожеж.

Перша система – це система попередження пожежі. Пожежа або вибух можуть виникнути за наявності трьох основних чинників: горючої речовини, окиснювача і джерела запалювання. Система попередження пожежі спрямована на усунення або контроль цих чинників. Це може включати використання негорючих матеріалів, регулярний контроль за потенційними джерелами запалювання та підтримання відповідних умов у робочому середовищі, щоб мінімізувати ризик виникнення пожежі.

Друга система – це система протипожежного захисту. Вона включає системи виявлення пожежі, які зазвичай називають пожежною сигналізацією. Ці системи своєчасно виявляють ознаки пожежі (дим, тепло) та подають сигнал тривоги, що дозволяє швидко вжити необхідних заходів. Найважливішим завданням всієї системи протипожежного захисту є забезпечення безпеки людей і, по можливості, захист матеріальних цінностей у разі пожежі. До системи протипожежного захисту також входять автоматичні системи пожежогасіння, системи димовидалення та евакуаційні виходи.

Третя складова пожежної безпеки – це організаційно-технічні заходи. Головними причинами пожеж часто є відсутність у людей елементарних знань та недотримання вимог пожежної безпеки. Тому важливо надавати першочергове значення навчанню з питань пожежної безпеки. Однією з основних форм пожежо-профілактичної роботи з працівниками є протипожежна пропаганда, яка включає регулярні інструктажі, тренування та розповсюдження інформаційних матеріалів про правила пожежної безпеки.

5. Захворювання. Професійне захворювання - патологічний стан, зумовлений тривалою роботою за шкідливих умов праці і пов'язаний з надмірним напруженням організму або несприятливою дією виробничих факторів.

Загальноприйнята класифікація причин травматизму в офісі виглядає наступним чином:

1. Санітарно-гігієнічні причини. Оптимальним параметром температури повітря в офісах є 22 °С, відносна вологість повітря має складати від 60 до 40%. У кабінеті необхідно регулярно проводити наскрізне провітрювання, щодня проводити вологе прибирання.

У приміщенні має бути забезпечено як штучне, так і природне освітлення. Недостатній рівень освітлення у приміщенні спричиняє перенапруження очей, що може призвести до зниження зору та загальної втоми.

2. Економічні причини: затримка виплати заробітної плати або низька заробітна плата спричиняє стрес та зниження мотивації до роботи, виконання роботи поза нормою призводить до фізичного та психічного перенапруження.

3. Психофізіологічні причини - фізичні та психічні напруження, що виникають через надмірне навантаження, стрес або недотримання режиму праці та відпочинку.

4. Організаційні причини. Неправильне розташування комп'ютера, столу, стільця та іншого офісного обладнання може призвести до незручних робочих поз, що в свою чергу викликає травми опорно-рухового апарату або інші фізичні проблеми.

Основні гігієнічні вимоги до організації і обладнання робочих місць з ВДТ ЕОМ і ПЕОМ :

- конструкція робочого столу має відповідати сучасним вимогам ергономіки і забезпечувати оптимальне розміщення на робочій поверхні використовуваного обладнання (дисплея, клавіатури, принтера) і документів.
- висота робочої поверхні робочого столу з ВДТ має регулюватися в межах 680...800 мм, а ширина і глибина - забезпечувати можливість виконання операцій у зоні досяжності моторного поля (рекомендовані розміри: 600...1400 мм, глибина - 800..1000 мм).
- робочий стіл повинен мати простір для ніг заввишки не менше ніж 600 мм, завширшки не менше ніж 500 мм, завглибшки (на рівні колін) не менше ніж 450 мм, на рівні простягнутої ноги -ніж 650 мм.
- екран ВДТ має розташовуватися на оптимальній відстані від очей користувача, що становить 600...700 мм, але не ближче ніж за 600 мм з урахуванням розміру літерно-цифрових знаків і символів.
- розташування екрана ВДТ має забезпечувати зручність зорового спостереження у вертикальній площині під кутом +30 град. до нормальної лінії погляду працюючого.
- клавіатуру слід розташовувати на поверхні столу на відстані 100...300 мм від краю, звернутого до працюючого [5]

Лікарі рекомендують слідкувати за правильною позою під час роботи за комп'ютером. Для забезпечення здоров'я під час роботи за комп'ютером важливо дотримуватись правильної позиції тіла. Рекомендації включають правильне розташування голови (прямо з поглядом вперед або трохи вниз), розслаблені плечі, пряму спину, паралельні передпліччя, а зап'ястя - в нейтральному положенні. Стегна повинні бути паралельними підлозі, коліна зігнуті під кутом 90 градусів, а стопи - повністю стояти на підлозі або на підставці для ніг.

ВИСНОВКИ

У результаті виконання кваліфікаційної роботи було досягнуто поставлену мету – здійснено екологічний аналіз Програми економічного і соціального розвитку Миколаївської області на 2025 рік, виявлено потенційні ризики для довкілля та запропоновано комплекс заходів для мінімізації або запобігання негативному впливу на навколишнє середовище.

Проаналізовано законодавчі та нормативні основи здійснення стратегічної екологічної оцінки (СЕО) в Україні, зокрема Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку», що відповідає європейським стандартам і міжнародним зобов'язанням України.

Визначено, що Програма розвитку області охоплює широкий спектр сфер (промисловість, енергетика, агросектор, транспорт, інфраструктура, охорона здоров'я, ЖКГ, соціальна сфера тощо), реалізація яких має значний потенційний вплив на стан довкілля.

У ході СЕО було визначено основні екологічні ризики, пов'язані з реалізацією інвестиційних проєктів, зокрема у сферах водопостачання, водовідведення, енергетики, поводження з відходами, що потребують контролю та вжиття запобіжних заходів.

Розроблено рекомендації щодо зменшення негативного впливу, серед яких: впровадження сучасних екологічно чистих технологій, енергоефективних рішень, природоохоронних заходів, проведення екологічного моніторингу та залучення громадськості до процесу оцінки.

Обґрунтовано важливість моніторингу реалізації Програми та її впливу на довкілля з урахуванням гнучкої адаптації до змін, у тому числі екологічних та соціальних.

Підтверджено, що застосування стратегічної екологічної оцінки є ефективним інструментом інтеграції екологічних вимог у процеси державного планування, що дозволяє підвищити рівень екологічної безпеки, сталості рішень та прозорості управління в регіоні.

Таким чином, результати дослідження можуть бути використані як аналітична та методична база для майбутнього екологічного супроводу стратегічних документів, а також для підвищення екологічної відповідальності регіональної політики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про стратегічну екологічну оцінку : Закон України від 20.03.2018 № 2354-VIII. – Відомості Верховної Ради України. – 2018. – № 30. – Ст. 228.
2. Директива 2001/42/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 27 червня 2001 р. щодо оцінки впливу деяких планів і програм на навколишнє середовище [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu>
3. Протокол про стратегічну екологічну оцінку до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Київ, 2003 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://unesc.org>
4. Методичні рекомендації із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування : наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 № 296 [із змінами]. – Офіц. вісник України. – 2018. – № 77.
5. Про оцінку впливу на довкілля : Закон України від 23.05.2017 № 2059-VIII. – Відомості Верховної Ради України. – 2017. – № 48. – Ст. 436.
6. Порядок здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.12.2020 № 1272. – Уряд. кур'єр. – 2020. – № 248.
7. Про затвердження Критеріїв визначення наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення : наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 28.10.2020 № 213. – Офіц. вісник України. – 2020. – № 98.
8. Рекомендації щодо включення кліматичних питань до документів державного планування : лист Міндовкілля України від 03.03.2020 № 26/1.4-3-5650 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://merp.gov.ua>
9. Програма економічного і соціального розвитку Миколаївської області на 2025 рік. – Миколаїв : Миколаївська ОВА, 2024. – 184 с.
10. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999 № 586-XIV. – Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 20-21. – Ст. 190.
11. Про засади державної регіональної політики : Закон України від 05.02.2015 № 156-VIII. – Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 10. – Ст. 61.
12. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України : Закон України від 23.03.2000 № 1602-III. – Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 25. – Ст. 195.
13. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. – Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 28. – Ст. 250.
14. Указ Президента України від 23.07.2024 № 469/2024 «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні». – Офіц. вісник України. – 2024. – № 58.
15. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 № 621 «Про розроблення прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку». – Уряд. кур'єр. – 2003. – № 84.

16. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII. – Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 41. – Ст. 546.
17. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III. – Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 3-4. – Ст. 27.
18. Про державні цільові програми : Закон України від 18.03.2004 № 1621-IV. – Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 25. – Ст. 352.
19. Про регулювання містобудівної діяльності : Закон України від 17.02.2011 № 3038-VI. – Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 34. – Ст. 343.
20. Про курорти : Закон України від 05.10.2000 № 2026-III. – Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 50. – Ст. 436.
21. Стратегічна екологічна оцінка: Методологія, практика, виклики : навч. посіб. / за ред. І.М. Стецюка. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2020. – 172 с.
22. Сталий розвиток: глобальні виклики та національні перспективи : монографія / за ред. В.М. Геєця. – К. : НАН України, 2021. – 328 с.
23. Оцінка впливу на навколишнє середовище : навч. посіб. / І.В. Шевчук, Л.П. Яковенко. – К. : Центр учбової літератури, 2019. – 208 с.
24. Екологічна політика та екологічна безпека : навч. посіб. / за ред. О.М. Бондаренка. – Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2022. – 284 с.
25. Sustainable Development Goals: Ukraine National Report 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sdg.gov.ua>
26. UN Environment Programme (UNEP). Strategic Environmental Assessment Manual. – Nairobi, 2020. – 118 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.unep.org>
27. Environmental Impact Assessment and Strategic Environmental Assessment: Towards an Integrated Approach. – UNEP, 2004. – 155 p.
28. Кабаєва Н.В. Стратегічна екологічна оцінка: інструмент управління регіональним розвитком / Н.В. Кабаєва // Регіональна економіка. – 2023. – № 1. – С. 73–80.